

РІВНЕНСЬКИЙ МІСЬКИЙ ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ
ДНЗ №40

**ВІД ТВОРЧОГО
ПАРТНЕРСТВА —
ДО ВИСОКОГО
РЕЗУЛЬТАТУ**

(КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА)

М.РІВНЕ — 2009

Автор-упорядник: Яцюк Ольга Дмитрівна, вчитель-логопед ДНЗ №40, м.Рівне

Рецензенти:

Л.І. Яценюк – завідувач міської ПМПК.

Схвалено та рекомендовано до друку педагогічною радою ДНЗ №40:
Протокол №2 від 26.11.2008р.

У посібнику подано досвід роботи, структуру роботи вчителя-логопеда ДНЗ №40 м.Рівного компенсуючого типу (санаторний для дітей з неспецифічними захворюваннями органів дихання) з системою інтегрованих зв'язків. Посібник познайомить з інноваційними технологіями для корекції вад звуковимови старших дошкільників. У додатку розміщений практичний матеріал для роботи з дітьми-логопатами.

Для вихователів різновікових груп вміщено перспективні плани "Логопедичних п'ятихвилинок" для роботи з дітьми "групи-ризик" та ЧХД.

Пропонований посібник рекомендований для вчителів-логопедів навчальних закладів, вихователів різновікових груп, може бути цікавим для батьків.

ЗМІСТ

Вступ	4
I. Структура роботи вчителя-логопеда ДНЗ №40 компенсуючого типу (санаторний для дітей з неспецифічними захворюваннями органів дихання):	5
1. Своєрідність організації роботи щодо виявлення дітей із вадами мовлення та проведення корекційно — розвиваючих занять.	5
2. Циклограма тижневої діяльності вчителя-логопеда ДНЗ компенсуючого типу.	7
3. Використання інноваційних технологій для корекції вад звуковимови старших дошкільників:	8
— Що таке казкотерапія?	8
— Модифіковані кубики. Їх використання на заняттях з казкотерапії.	11
— Метод казкових перетворень (гра "Пухнастики").	12
— Логоказка.	13
— Арт-терапія в роботі вчителя-логопеда.	13
4. Корекційно-розвиваючий куточок "Слухняний язичок".	16
5. Фонетичний режим.	16
6. Розподіл роботи між учасниками корекційно — розвиваючої роботи.	18
7. Специфіка роботи вчителя-логопеда ДНЗ компенсуючого типу (санаторний для дітей з неспецифічними захворюваннями органів дихання).	20
II. Додатки:	25
№1 Конспекти занять з використанням методів казкотерапії, арт-терапії, ароматерапії.	25
Тема: "Голосні звуки [а], [о], [у], [і]".	25
Тема: "Постановка звука [ж]".	27
Тема: "Автоматизація звука [ж] в реченнях".	29
Тема: "Автоматизація звука [ж] у зв'язному мовленні".	31
Тема: "Диференціація звуків [л], [р] в складах, словах".	32
Тема: "Автоматизація звука [л] в середині слова".	34
Тема: "Подорож веселої краплинки".	36
№2 Ігри та вправи для тренування фізіологічного, мовленнєвого дихання, дихання в поєднанні з голосом та рухами.	39
№3 Вправи та ігри для розвитку слухової уваги.	44
№4 Вправи та ігри для розвитку дрібної моторики.	47
№5 Вправи для відображення емоційних станів за допомогою міміки, жестів, рухів тіла.	49
№6 Рухливі ігри.	52
№7 Художньо-мовленнєвий матеріал.	55
№8 Орієнтовне перспективне планування "Логопедичних п'ятихвилинок" для вихователів різновікових груп.	58
III. Список використаної літератури	70

ВСТУП

Пріоритетами розвитку дошкільної освіти є створення диференційованої мережі ДНЗ компенсуючого типу. ДНЗ №40 є санаторний для дітей з неспецифічними захворюваннями органів дихання. Згідно заключення ЛКК у заклад направляються діти з такими захворюваннями як: фарингіт, ларингіт, трахеїт. Хвороби дихальної системи займають одне із провідних місць в патології дитячого віку. Це пов'язано як з анатомо-фізіологічними особливостями, так із специфікою реактивності організму дитини. Проблема захворюваності дітей на неспецифічні захворювання органів дихання вирішується не лише шляхом лікування, але й шляхом реабілітації функціональних та фізичних можливостей. На сучасному етапі в концепції "Медико-соціальної реабілітації дітей, які страждають хронічними захворюваннями, часто хворіючі та діти з особливими потребами", реабілітаційні заходи відповідають трьом етапам надання спеціальної медичної допомоги:

- стаціонарний (в умовах спеціального відділення);
- постлікарняний (в центрі реабілітації, місцевий санаторій, ДНЗ компенсуючого типу, в домашніх умовах);
- адаптаційно — поліклінічний (домашній).

Тому, створення спеціальних умов навчання дітей з неспецифічними захворюваннями органів дихання, до того ж з вадами мовлення, передбачають певну своєрідність змісту методів навчально-корекційного процесу, виховання, здійснення лікувально-профілактичної роботи. Ритми повсякденного життя дітей більш насичені, ніж у їх однолітків із масового ДНЗ.

Мета ДНЗ:

Мета 1: Виховати здорову, гармонійно розвинену особистість, спрямовуючи всю роботу з реабілітації здоров'я на компенсацію його вад, попередження та корекцію відхилень у мовленнєвому, фізичному, психічному, духовному та соціальному розвитку.

Мета 2: Активізувати пізнавально-інтелектуальний розвиток дитини, полегшити входження її в широкий світ (соціум), розвинути її внутрішні сили, творчі можливості на основі використання продуктивних технологій розвитку творчої особистості через формування у малят основ культури мислення та руйнацію його стереотипів.

Реалізуючи поставлену мету, колектив визначає **основну науково-методичну проблему:**

1. Збереження, зміцнення та реабілітація фізичного, психічного, соціального, духовного здоров'я дітей з неспецифічними захворюваннями органів дихання шляхом поєднання психологічних, педагогічних і медичних засобів.

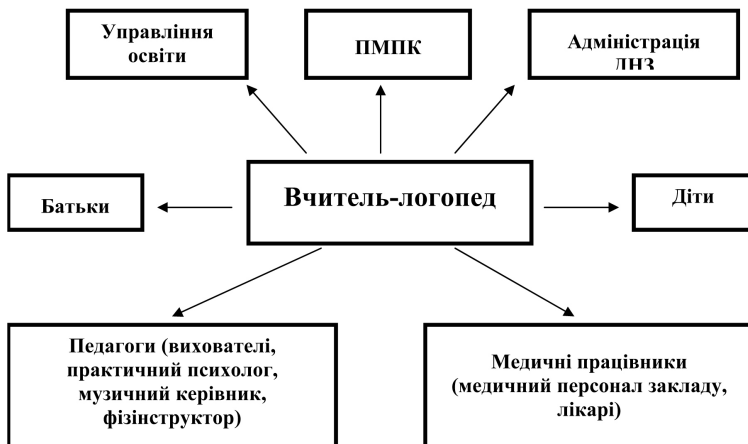
2. Розвиток творчої особистості дошкільника через формування культури мислення на основі методології ТРВЗ (Теорія розв'язування винахідницьких завдань).

Логопедична робота у ДНЗ передбачає вирішення таких завдань:

- створення єдиного корекційно-освітнього простору;
- обладнання корекційно-розвиваючого куточка "Слухняний язичок" у всіх вікових групах;
- підвищення рівня підготовки спеціалістів;
- пропаганда логопедичних знань серед батьків і педагогів;
- зміцнення інтегрованих зв'язків між спеціалістами закладу, батьками та дітьми з метою корекції мовленнєвих вад;
- дотримання єдиних вимог щодо мовленнєвого режиму дітей — логопатів.

I. СТРУКТУРА РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ-ЛОГОПЕДА ДНЗ №40 КОМПЕНСУЮЧОГО ТИПУ (САНАТОРНИЙ ДЛЯ ДІТЕЙ З НЕСПЕЦИФІЧНИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ ОРГАНІВ ДИХАННЯ)

Структура роботи вчителя-логопеда ДНЗ №40

1. СВОЄРІДНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ЩОДО ВИЯВЛЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ ВАДАМИ МОВЛЕННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ КОРЕКЦІЙНО — РОЗВИВАЮЧИХ ЗАНЯТЬ

Одним із основних структурних компонентів професійної діяльності вчителя-логопеда є діагностична діяльність, тому в першу чергу тісний взаємозв'язок у корекційно-відновлювальній роботі спостерігається між вчителем-логопедом та дітьми.

Згідно "Положення про логопедичний пункт у ДНЗ" — обстеження дітей проводиться два рази на рік з 01.— 30.09 та 01-30.05.

На початку навчального року складається розклад обстеження мовленнєвого розвитку дітей різновікових груп, з яким знайомиться адміністрація закладу, вихователі, батьки. В старших групах все більш практикується індивідуальне логопедичне обстеження дітей в присутності батьків, з метою визначення рівня мовленнєвого розвитку, пропаганди логопедичних знань, зміцнення зв'язків між батьками щодо корекції вад мовлення у дітей.

Часто батьки звертаються за порадою "Як вдосконалити техніку мовлення у дітей" при тому, що мовленнєвий розвиток в межах вікової норми.

На сучасному етапі збільшилась кількість дітей, які потребують ранньої логопедичної допомоги. Тому вже у групах раннього, молодшого, середнього віку проводиться підгрупове логопедичне обстеження з метою виявлення дітей, у яких можна передбачити виникнення мовленнєвих вад, спостереження динаміки мовленнєвого розвитку та надання порад щодо подальшого, правильного мовленнєвого розвитку у дітей для вихователів груп, батьків. В цих групах формуються "групи — ризику". Основними показниками до відбору дітей у "групи — ризику" є:

— відставання від вікової норми психічного, фізичного, мовленнєвого розвитку дітей;

— заключення лікарів;

— зауваження вихователів груп, спеціалістів різних підрозділів закладу: музкерівників, практичного психолога, працівників ЛФК, батьків.

Проводиться оформлення необхідної логопедичної документації:

— журнал для обстеження мовленнєвого розвитку дітей та аналіз результативності корекційної роботи;

— індивідуальні мовленнєві картки;

— річний план роботи;

— перспективний план роботи з дітьми із ФФПМ та НВЗНМ;

— план підгрупових та індивідуальних занять;

— зошити для логопедичних занять;

— зошити взаємозв'язку з вихователями груп;

— розклад занять;

— річний звіт про результати логопедичної роботи з дітьми;

— список дітей з вадами мовлення;

— облік консультацій, що їх надано батькам ;

— журнал відвідування логопедичних занять;

— оформлення медичних зошитів дітей.

При закінченні логопедичного обстеження проводиться комплектування груп та підгруп для логопедичних занять дітей старшого віку з порушеннями усного мовлення, з них:

— з ФПМ;

— з ФФПМ;

— з НВЗНМ;

— із заїкуванням;

— з ринолалією;

— з дизартрією;

— з іншими вадами.

Комплектуються групи та підгрупи (кількість):

— з ФПМ;

— з ФФПМ;

— з НВЗНМ;

— з іншими вадами.

Під час виховання дітей із вадами мовлення розв'язуються завдання, що визначені програмами масових ДНЗ у напрямках розумового, фізичного та естетичного розвитку дітей, але основною формою корекційного навчання є логопедичні заняття.

Складається розклад занять на старші групи. Форма проведення занять:

— індивідуальна;

— індивідуально — підгрупова.

Корекція ФФПМ та НВЗНМ потребують комплексного підходу і має здійснюватись в умовах спеціальної логопедичної групи. Якщо у ДНЗ немає логопедичних груп, то заняття плануються наступним чином:

— з фонетичними вадами 2 р. в тиждень;

— з ФФПМ, НВЗНМ 3р. в тиждень.

Плануючи корекційно-розвиваючу роботу з дітьми із ФФПМ (в тому числі з НВЗНМ), доцільно взяти до уваги проект програми виховання і навчання дітей з ФФПМ (в тому числі з НВЗНМ), який рекомендований науково — методичною комісією із спецпедагогіки НМІТ Міносвіти України від 17. 06. 99. протокол №32 в основу якого покладений проект програми "ФФПМ дітей 7 року життя" (Москва. 1986 р. Т. Б. Філічової, Г. В. Чіркиної).

Більша увага надається тим дітям, які підуть до школи. З дітьми, які не готові до навчання в школі з 6-ти років, працюють батьки, вихователі груп за рекомендаціями вчителя-логопеда.

Основні напрямки корекційно-відновлювальної роботи

2. ЦИКЛОГРАМА ТИЖНЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ-ЛОГОПЕДА ДНЗ КОМПЕНСУЮЧОГО ТИПУ

Циклограма тижневої діяльності вчителя-логопеда

№ з/п	Розділи роботи	Дні тижня				
		Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	П'ятниця
1	Формування звуковимови:					
	• розвиток артикуляційної моторики;	+	+	+	+	+
	• розвиток загальної і дрібної моторики;	+	+	+	+	+
	• розвиток просодичної сторони мовлення;	+	+	+	+	+
	• розвиток фонематичного сприймання, слухової уваги, вміння чути себе;	+	+	+	+	+
	• корекція фонетичних порушень спеціальними логопедичними прийомами;	+	+	+	+	+
	• робота над складовою структурою слова.	+	+	+	+	+
2	Вдосконалення лексико-граматичної сторони мовлення		+	+		+
3	Розвиток зв'язного мовлення	+	+	+	+	+
4	Розвиток вищих психічних функцій	+	+	+	+	+
5	Виховання комунікативної компетентності	+	+	+	+	+
6	Розвиток аналізаторів, як каналів сприймання	+	+	+	+	+
7	Навчання елементів грамоти	+	+	+	+	+
8	Робота з батьками та вихователями груп				+	
9	Розвиток просторових, часових та елементарних математичних уявлень		+	+		

3. ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ КОРЕКЦІЇ ВАД ЗВУКОВИМОВИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Вади звуковимови з можливими проявами недорозвинення фонематичного сприймання найбільш поширені в дітей дошкільного віку. На основі теоретичного аналізу та практичного досвіду вивчено структуру і характер цих вад, розроблено конкретні рекомендації щодо змісту і методики їх подолання. Щоб значно швидше досягти бажаного результату в корекційно-розвиваючій роботі в цьому напрямку, вчителю-логопеду слід використовувати традиційні та нетрадиційні методи корекційного навчання, а саме: казкотерапію, різні види арт-терапії.

Зупинимося на кожному із зазначених інноваційних напрямків.

Що таке казкотерапія

Завжди увагу дітей притягував фантастичний казковий світ.

Казка — це не тільки криниця народної мудрості, а й невичерпне джерело розвитку емоційної сфери та творчого потенціалу кожної дитини. Перевтілюючись у казкових героїв, в принців та принцес, в чарівників та фей, в птахів та тварин, дитина наполовину живе в уявному, нереальному світі, і не просто живе, а активно діє в ньому, перетворюючи його і себе.

Дитина — істота активна від природи, вона любить не тільки слухати казки, але і діяти, творити, спираючись на них.

Чи може казка стати у нагоді в корекційній роботі з дітьми? Відповідь однозначна: так! І саме казкова тематика лягла в основу створення такого методу як логопедична казкотерапія. Що ж це за метод — казкотерапія?

Термін казкотерапії походить від двох слів (казка — це художній твір, терапія-розвиток, корекція). Отже, казкотерапія це метод, який використовується для розвитку творчих здібностей дітей, для вдосконалення способів взаємодії з навколишнім світом, для навчання, діагностики та корекції.

Цей метод має багатомісячну історію, але свою назву отримав лише недавно. Мабуть немає такого психологічного, психотерапевтичного, педагогічного напрямку, який би обійшовся без використання казки.

Логопедична казкотерапія — це метод, який дозволяє на основі казкового сюжету використовувати спеціальні вправи, ігри для корекції вад мовлення. Педагог-казкотерапевт знає, що казкотерапія — це спосіб подачі корекційно-розвиваючого матеріалу.

Структура корекційно — розвиваючого казкотерапевтичного заняття

Етап	Призначення	Зміст етапу
1. Попередня робота.	Ознайомити дітей з казкою, яка буде розглядатися на даному занятті.	Вихователь читає казку та проводить словникову роботу .

Етап	Призначення	Зміст етапу
2. "Входження в казку".	Створити настрої на спільну роботу.	Коллективна вправа. Наприклад: всі діти стають у коло і, взявшись за руки, дивляться на свічку; або передають один одному м'яч; чи виконують інші "об'єднуючі" дії.
3. Повторення. Казка	Пригадати, що робили на минулому занятті, які висновки зробили для себе, який набули досвід, чому навчилися.	Діти разом з педагогом згадують, що вони робили на минулому занятті; що вони пам'ятають; чи використували вони новий досвід; як їм допомогло в житті те, чого навчилися минулого разу.
4. Розширення знань.	Розширення знань дітей	Педагог розповідає дітям нову казку. Запитує, чи хочуть вони спробувати допомогти будь-якому персонажу із казки (одночасно виконуючи корекційні завдання).
5. Закріплення.	Здобути новий досвід, закріпити нові якості особистості дитини.	Педагог проводить ігри, які дозволяють дітям набути новий досвід; разом з дітьми здійснює символічні подорожі і перетворення.
6. Інтеграція.	Поєднання нового досвіду з реальним життям.	Педагог обговорює вчинки казкових героїв та разом з дітьми виводить моральне правило.
7. Резюмування.	Узагальнити надбаний досвід, поєднати його з тим, який вже є.	Педагог робить підсумок заняття. Чітко промовляє послідовність того, що було на занятті. Виділяє окремих дітей за їх досягнення, підкреслює значення набутого досвіду, називає конкретні ситуації реального життя, в яких діти можуть використати новий досвід.
"Вихід із казки"	Закріплення нового досвіду. Підготовка дітей до взаємодії у звичайному соціальному середовищі.	Повторення ритуалу "входу в казку" з доповненням. Педагог каже: "Ми беремо з собою все важливе, що було сьогодні з нами, все, чого ми навчилися." Діти простягають руки в коло, здійснюють дію, ніби щось беруть із кола, і прикладають руки до грудей.

Для того, щоб дітям було цікаво працювати на логопедичних заняттях використовується метод казкотерапії на різних етапах корекційної роботи.

Кожне казкотерапевтичне заняття складається з декількох етапів:

- вступна частина;
- входження в казку ;
- казка;
- вихід із казки.

На кожному етапі казкотерапевтичного заняття доречно використовувати різноманітні ігри та вправи, а саме:

— ігри та вправи на тренування фізіологічного, мовленнєвого дихання, дихання в поєднанні з голосом та рухами (див. додаток 2);

— вправи та ігри на розвиток слухової та зорової уваги (див. додаток 3);

— вправи та ігри на розвиток дрібної моторики (див. додаток 4);

— вправи на відображення емоційних станів за допомогою міміки, жестів, рухів тіла (див. додаток 5);

— вправи на розширення уяви про емоційні стани (злість, страх, смуток, радість тощо), розслаблення тіла по контрасту з напругою (з фіксацією уваги на диханні), вправи на розслаблення;

— рухливі ігри (стрибки, падіння, взаємодія з тканиною, палками та іншими предметами, ходьба, біг, подолання перешкод);

— танці.

Такі заняття, як правило, проходять на високому емоційному рівні, викликають високу зацікавленість дітей та сприяють значно швидкому усуненню недоліків у мовленні.

В залежності від того, яка мета заняття, можна по-різному варіювати ті чи інші ігри та вправи з мовленнєвим навантаженням, або використовувати інші.

Для досягнення високого результату, окрім мовленнєвих ігор, доцільно використовувати ряд інших.

Програмою "казкових занять" можуть користуватися різні спеціалісти: психологи, вихователі, фізінструктори, музкерівники.

На казкотерапевтичних заняттях вирішуються різноманітні завдання, одним з яких є розвиток правильного мовлення.

На "казкових заняттях" діти багато рухаються.

Ігри та вправи, направлені на високу рухову активність, чергування стану активності та пасивності, підвищення пластичності та рухливості нервових процесів, розвитку моторики і координації рухів, зняття фізичного та психічного напруження, збільшення працездатності дітей.

Опрацьовуючи казку, діти вчаться долати бар'єри у спілкуванні, тонко відчувати один одного, знаходити адекватне тілесне вираження різними емоціями, почуттями, станами.

Використані в казках етюди на вираження та проявлення різних емоцій дають дітям можливість покращити та активізувати виразні засоби спілкування: пластику, міміку та мовлення.

Подорож по казці пробуджує фантазію та образне мислення, дає простір творчості.

"Казкові заняття" потребують попередньої підготовки. Напередодні проведення "казкового заняття" спостерігається тісна співпраця батьків, вихователя та вчителя-логопеда. Батьки та вихователі знайомлять дітей із певною казкою. Вихователі проводять словникову роботу та бесіду за змістом казки.

Для ефективного проведення казкотерапевтичних занять варто дотримуватись певних правил:

- казкотерапевтичні заняття достатньо проводити 1 раз на тиждень, оптимальна тривалість заняття — 25 хв.;
  - обов'язково враховувати вік дітей та їх психологічні можливості;
  - приміщення для проведення казкотерапевтичних занять має відповідати санітарно-гігієнічним вимогам;
  - під час заняття дітям періодично надається можливість говорити про свої відчуття;
  - "входження в казку" — є момент таємничості та чарівності;
  - текст казки є з'єднуючою ланкою між вправами і створює певну атмосферу.
- У кожній казці є свої особливості. Текст українських народних казок можна переказувати, лише авторські казки краще читати, щоб зберегти стиль та тонку авторську атмосферу. Текст казок можна скорочувати або змінювати.
- казки через деякий час можна повторювати;
  - всі атрибути казок, будь-яку наочність, музичний супровід можна замінювати іншими та варіювати;
  - казки лише умовно можна поділити на прості та складні, заняття побудовані не по типу "від простого до складного";
  - педагог на занятті повинен створити сприятливу атмосферу, позитивний настрій, використовувати різні методи та прийоми для реалізації поставленої мети. Вчителю-логопеду необхідно володіти певними психологічними знаннями, щоб своєчасно та точно визначити, яку дитину призначити на ту чи іншу роль;
  - необхідно пам'ятати, що все, що виконує дитина, всі її слова, рухи, навіть імпровізація є успішними, вдалими, найкращими та прекрасними. Важливо, щоб діти відчували себе вільними, розкутими, щоб вірили в себе та свої сили.

Модифіковані кубики. Їх використання на заняттях з казкотерапії

Використання інноваційних технологій на "казкових заняттях" дають позитивні результати в корекційно — відновлювальній роботі. Результативною є робота із модифікованими кубиками. Існують різні варіанти модифікованих кубиків. Що ж це за кубики?

Варіант № 1. Опис кубика.

Кожна грань кубика має своє власне кольорове тло. Казкові герої тієї чи іншої казки розміщені на певному кольорі.

Наприклад: герої казки "Ріпка" зображені лише на жовтому тлі, а герої казки "Рукавичка" — на червоному і т. д.

Кількість кубиків регулюється від кількості героїв казки. Використовуючи модифіковані кубики в роботі над казкою, діти легко запам'ятовують зміст казки,

навчаються послідовно переказувати її та одночасно викладати героїв казки відповідно до ходу подій. Робота з модифікованими кубиками на "казкових заняттях" допомагає розв'язати різні корекційні завдання.

Варіант № 2. Опис кубика.

Кожна грань кубика має своє власне кольорове тло, на ньому розміщені картинки-підказки: С — с — вуж, З — з — з — комар, Ц — ц — коник, Ш — ш — ш — гусак, Ж — ж — ж — жук, Ч — ч — ч — потяг, Щ — щ — щ — щітка, Л — л — л — літак, Р — р — р — собака, ДЗ — дз — дз — муха, ДЖ — дж — дж — бджола.

Ці кубики можна назвати, як "будиночки", де "живуть" звуки:

[С, З, Ц, Ш, Ж, Ч, Щ=[Ш+Ч], Л, Р, ДЗ, ДЖ].

Модифіковані кубики можна використовувати у логопедичній роботі, як одну із ігор для розвитку мовленнєвого дихання. Діти мають змогу одночасно маніпулювати кубиком та промовляти звуконаслідування на одному видиху (наприклад: знайди кубик "жуків" та проспівай їх улюблену пісеньку: ж — ж — ж).

Метод казкових перетворень

Дітям дуже подобається здійснювати подорож по тим казкам, де героями є тваринки. Це такі, як "Як лиска голосок собі кувала", "У котиковій хатинці", "Казка про трьох цуценят", "Як білочка врятувала дятла", "Корова, кінь і пес" тощо. Проводячи "казкові заняття" за мотивами цих казок, одночасно можна поєднати два види роботи: розвиток зв'язного мовлення та розвиток дрібної моторики (робота з ниткою).

Наприклад: дитина переказує казку "Як білочка врятувала дятла" і в цей час прикрашає шубку тваринки (в даному випадку білочки). Саме гра "Пухнастики" потребує активної зорової уваги, уміння максимально зосереджуватися, вдосконалювати вольові якості.

Гра "Пухнастики"

Опис гри.

Взяти цупкий папір (формат А 4) та наклеїти на нього предметну картинку із зображенням тварини (про яку йде мова в казці). За допомогою шила зробити отвори в тих місцях, де з тварини найкраще (голова, тулуб, лапи, хвіст) зробити тваринку — пухнастика. Підібрати комплект ниток яскравого кольору.

За вказівкою педагога дитина протягує нитки через отвори. Діти прикладають певні зусилля і, як результат, отримують пухнастика.

Логоказка

Велике значення в логопедичній роботі відіграє логоказка. Логоказка — це спеціальний літературний твір, який максимально насичений звуком, що автоматизується. Наприклад: "Жадібна Жаба", "Свиня в гостях", "Парасолька" та інші. Логоказку можна використовувати для автоматизації звуків під час проведення "казкових" занять. В роботі з логоказкою діти навчаються послідовно й логічно переказувати; закріплюють навички грамотного правильного мовлення в процесі побудови різних типів речень, узгодження слів між собою у роді, числі та відмінку; лексичний запас активізується словами та образними висловами, порівняннями, епітетами; навчаються використовувати засоби виразності (інтонацію, логічні паузи, силу голосу, міміку); закріплюється правильна вимова певного звука.

Отже, в логопедичній роботі можна широко використовувати нетрадиційні методи розвитку мовлення дітей. Використання методу казкотерапії збагачує фантазію та формує світ емоцій, а також сприяє розвитку фонетико — фонематичної та лексико — граматичної сторони мовлення, допомагає дитині в ігровій формі засвоїти навички грамотного мовлення.

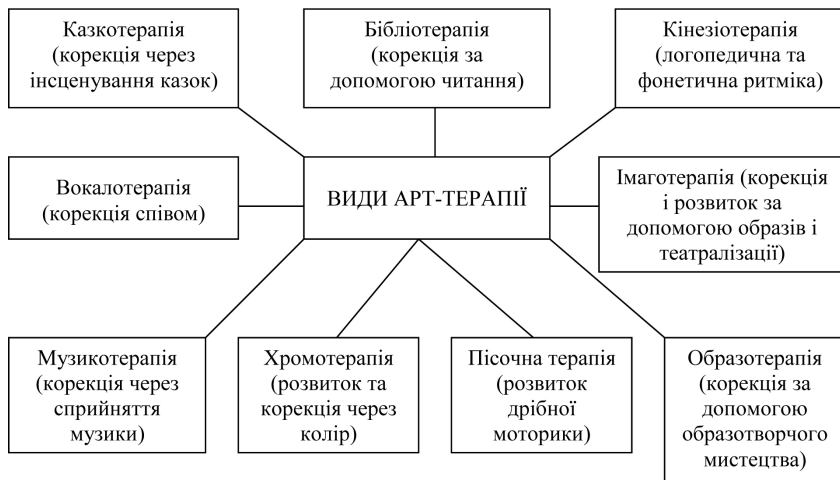
Арт-терапія в роботі вчителя — логопеда

У логопедичній роботі з дітьми широко використовуються різні види арт-терапії, оскільки будь-яке порушення у психофізичному, мовленнєвому розвитку негативно позначається на афективній сфері дитини. І щоб на арт-терапевтичному занятті використати, той чи інший вид мистецтва, а саме: вокалотерапію, музикотерапію, образотерапію, бібліотерапію, казкотерапію, кінезіотерапію, пісочну терапію, хромотерапію потрібно врахувати характер порушень у дітей, компенсаторні властивості організму, насамперед ЦНС, характер та глибину патологічного стану.

Арт-терапія — це лікування мистецтвом, а мистецтво, творчість, фантазія завжди, у всі часи були простором таємничості та незбагненності.

Зі сторони логопедичного напрямку, арт-терапію використовують для розвитку творчих здібностей дітей, для навчання, діагностики, корекції та попередження виникнення недоліків у мовленні дітей за допомогою різних видів мистецтва, адже воно позитивно впливає на всебічний розвиток особистості взагалі, і на дітей з особливими потребами, зокрема. Корекційно спрямоване мистецтво є джерелом позитивних емоцій дитини, сприяє зародженню креативних (творчих) мовленнєвих здібностей, активізує та прискорює корекцію різних порушень у її розвитку. Цей метод ефективний в роботі з дошкільниками та молодшими школярами, які мають вади мовлення, слуху, зору, ЗПР, ДЦП, розумову відсталість.

Модель видів арт-терапії, які використовуються в корекційній роботі з дітьми

Розглянемо види арт-терапії.

Хромотерапія — розвиток та корекція мовлення дітей за допомогою кольорів.

Хромотерапія заснована на дії кольору на нервову систему. Існує два напрямки хромотерапії.

- Безпосередній вплив кольору на мозок;
- Створення необхідного кольорового середовища навколо дітей.

До кінця механізм впливу кольору на людину не з'ясований, але емпіричні факти свідчать, якщо середовище відзначається бідною кольоровою гамою, то виникає затримка інтелектуального розвитку дітей. У роботі з батьками, ми можемо рекомендувати, як потрібно використовувати знання про колір у повсякденному житті, а саме: враховувати "дитячий вибір" при купівлі іграшок, малюванні кольоровими олівцями, фломастерами, фарбами і навіть одягу дітей. Дитячий вибір кольору може суттєво прискорити розвиток мовлення.

Шведський вчений Карл Ріберг, почав розвивати в медицині новий напрям, який назвав "Колорама". Суть полягає в тому, що світлом різних кольорів діючи на пацієнтів по 15 хв. в день за 3-4 тижні Ріберг досяг високих позитивних результатів.

В ході своїх досліджень Карл Ріберг встановив наступні закономірності.

Червоний колір — збільшує кількість внутрішньої енергії, сприяє нормалізації кровообігу і обміну речовин.

Помаранчевий — допомагає впоратися з втомою, депресією, почуттям тривоги, страху, невпевненості.

Жовтий — концентрує увагу, покращує настрій і пам'ять.

Зелений колір — сприяє ритмічній роботі серця, відпочинку для дітей, при головокружінні і збудженні.

Голубий — заспокоює, підвищує імунітет.

Синій — допомагає при безсонні, викликає відчуття спокою, знімає напругу, заспокоює дихання.

Пісочна терапія — розвиток дрібної моторики.

Пісочна терапія нагадує одну з форм сучасного мистецтва — предметну скульптуру, яка включає створення різноманітних форм із піску, вибір і аранжування мініатюрних предметів і фігурок.

Пісочну логотерапію доцільно використовувати з раннього віку дітей. Основним атрибутом цього напрямку є піднос розміром 50*70*7 см блакитного кольору (це символізує небо й воду), заповнений піском. На полиці, або в ящику біля підносу знаходяться різноманітні предмети: іграшки, прикраси, біжутерія, які використовують для побудови пісочної композиції. До співпраці бажано залучити вихователя, практичного психолога, щоб провести психоаналіз виконаних робіт.

Образотерапія — корекція через образотворче мистецтво.

Це знову ж таки вид мистецтва, який використовуємо для розвитку дрібної моторики, мислення. Пропонуються завдання різного характеру: "Домалою візерунок", "Розфарбуй картинку" і т.д.

Вокалотерапія — корекція співом.

Цей вид арт-терапії широко використовується у роботі з дітьми — ринолаліками та заїкуванням.

Музикотерапія — корекція через сприймання музики.

Музикотерапія один із найдавніших видів творчості, який надзвичайно багатий за силою впливу, широтою можливостей. Музика може змінити душевний та фізичний стан.

Бібліотерапія — корекція за допомогою читання.

Використовуючи цей вид мистецтва, діти можуть читати самостійно, якщо вміють читати, або уважно слухають та дають відповідь на запитання (казок, оповідань, віршів). Можна використовувати такий вид роботи, як читання з дитиною речення, вставляючи замість малюнків потрібні слова.

Казкотерапія — корекція через інсценування казок (питання висвітлено попередньо).

Імаготерапія — корекція і розвиток за допомогою образів і театралізації.

Кінезіотерапія — корекція за допомогою рухів (логопедична, фонетична ритміка).

При застосуванні кінезіотерапії діти вчаться плавно розмовляти, координувати слова з рухами, правильно й граційно рухатися, відчувати музичний ритм, координувати свої рухи. Ці заняття допомагають позбутися незграбності, сприяють розвитку координації рухового, зорового, слухового сприймання, яке має велике значення для опанування читання, письма, мовлення.

Існує дві форми проведення арт-терапевтичних занять:

- індивідуальна;
- підгрупова.

У самого спеціаліста (арт-терапевта) мають бути розвинуті такі риси:

- здатність до емпатії;
- терпіння;
- інтуїція;

- вміння адекватно виражати свої почуття і володіти своїм тілом та рухами;
- загальний культурний розвиток;
- творчий розвиток;

Отже, використовуючи в логопедичній роботі різні види арт-терапії можна значно швидше досягти бажаного результату.

4. КОРЕКЦІЙНО — РОЗВИВАЮЧИЙ КУТОЧОК "СЛУХНЯНИЙ ЯЗИЧОК"

розвиток:

- артикуляційної моторики;
- дрібної моторики;
- мовленнєвого дихання;
- психічних процесів;
- формування фонематичного слуху;
- лексико-граматичної сторони мовлення;
- зв'язного мовлення.

Ці куточки створенні на всіх вікових групах, так як велика увага надається мовленнєвому розвитку дітей вже з раннього віку.

Комплексний підхід до корекції вад мовлення забезпечує інтегровані зв'язки між спеціалістами, які працюють з дітьми-логопатами. Успіх корекційної роботи вчителя — логопеда залежить від взаємодії з вихователями груп, які працюють у корекційно — розвиваючому та загальноосвітньому напрямках. Вихователі разом з вчителем — логопедом здійснюють профілактику і корекцію недоліків мовленнєвого розвитку в дітей, забезпечують їх ефективну підготовку до навчання в школі, дотримуються фонетичного режиму.

5. ФОНЕТИЧНИЙ РЕЖИМ

У дефектологічній літературі питання про формування правильної вимови розроблені докладно. У практиці логопедичної роботи прийнято певний хід формування правильної вимови звуків. Методикою передбачено поступовий

перехід від оволодіння простим за артикуляційною характеристикою звуком до оволодіння складним.

Вироблення правильної вимови окремого звука полягає у формуванні правильної артикуляції звука та введенні його у повсякденне мовлення.

Мовлення працівників закладу має бути зразковим (зрозумілим, чітким, інтонованим), без складних синтаксичних конструкцій, які ускладнюють розуміння сказаного), як приклад для наслідування.

Контроль за звуковимовою дітей потрібний систематично зі сторони співробітників і батьків. Тому необхідно організувати фонетичний режим.

Фонетичний режим — це система заходів і вимог, які направлені на закріплення правильної вимови слів, поставлених звуків у повсякденному житті. Педагогічний колектив і обслуговуючий персонал заохочують дітей до виправлення помилок у мовленні.

На логопедичних заняттях по формуванню правильної звуковимови, оцінювання дітей проводиться так як дитина промовляла слова зі звуками, які автоматизуються.

Вимоги до виправлення інших звуків (які не відносяться до даної теми) варіюють: якщо дитина може промовити правильно звук, то вчитель-логопед вимагає правильного звучання; якщо дитина не може точно вимовити слова, тобто не володіє тією чи іншою артикуляцією, потрібно тимчасово допустити наближене звучання.

На інших заняттях контроль за звуковимовою проявляється в наступній формі:

— установка перед вимовою ("Розмовляй голосно", "Розмовляй правильно");

— схвалення ("Добре");

— зауваження, якщо дитина розмовляла абияк, гірше своїх можливостей; при цьому потрібно дати зразок правильного мовлення ("Послухай, як потрібно розмовляти, повтори!").

При виправленні помилок велике значення має такт вчителя-логопеда і вихователя.

Фонетичне опрацювання мовленнєвого матеріалу

У змісті кожного заняття є терміни, слова і словосполучення, які дітям зустрічаються вперше. Опрацювання їх вимови — завдання вчителя-логопеда.

Підготовка виступів

Діти постійно приймають участь у різних заходах ДНЗ: свята, розваги, виступи на зборах. Всі ці виступи вимагають підготовки — мовлення дітей має бути максимально розбірливе, наскільки дозволяють можливості кожного із виступаючих.

При підготовці дітей до виступів потрібно дотримуватись ряд вимог:

— текст виступу фонетично опрацьовується вихователем групи (розставляються знаки словесного і логічного наголосу, паузи);

— мовленнєвий матеріал роздається батькам не менш як за 2-3 тижні до виступу;

— мовленнєві репетиції починають проводити за 10 днів до виступу, щоб мати час на корекцію;

— вихователь проводить мовленнєві репетиції, оцінює готовність кожного виступаючого (знання тексту напам'ять, якість звуковимови) і радиться із вчителем-логопедом по відношенню подальшої роботи;

— після проведення свят необхідно провести підсумок: зазначити сильні і слабкі сторони в підготовці мовленнєвих виступів, оцінити якість мовлення виступаючих, вчителю-логопеду запланувати шляхи подальшої корекції.

6. РОЗПОДІЛ РОБОТИ МІЖ УЧАСНИКАМИ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЮЧОЇ РОБОТИ

Вихователі ясельних груп працюють за програмою "Зернятко". Заняття проводяться у формі гри. Мовленнєва мета переслідується на кожному виді діяльності дітей. Варто впровадити програму "Логопедичні п'ятихвилинки", для роботи з дітьми "групи — ризику" та ЧХД. Завданням "логопедичних п'ятихвилин" є розвиток:

- дрібної моторики;
- артикуляційної моторики;
- слухової уваги, фонематичного слуху;
- мовленнєвого дихання, сили голосу;
- мовлення.

Щоденно один із напрямків корекційного навчання втілюється в життя малюків в другій половині дня.

За програмою "Логопедичні п'ятихвилинки" працюють молодші, середні, старші (діти, які по віку не йдуть в школу) групи. Укомплектування корекційно — розвиваючого куточка "Слухняний язичок", відповідає завданням програми "Логопедичні п'ятихвилинки". Вихователі на власний розсуд, щоденно в другу половину дня проводять "логопедичні п'ятихвилинки" беручи 1-2 вправи.

Вихователі старших груп, в комплекс ранкової гімнастики обов'язково включають елементи дихальної гімнастики та вправи на розвиток сили голосу.

Вихователі молодших, середніх, старших груп проводять інтегровані заняття з мовленнєвого блоку 2 р. на тиждень. А саме: мовленнєве спілкування і

- дитина і навколишній світ;
- рідна природа;
- образотворче мистецтво;
- художня література.

Один раз на тиждень — комплексне мовленнєве заняття. Комплексні заняття проводяться 3 р. на місяць, а 4-й тиждень-тематичне заняття (суто звукова культура, словник). Вчимося читати, як індивідуальна робота проводиться в другій половині дня.

Для вихователів різновікових груп проводяться тренінги з різних розділів корекційного навчання, з метою дублювання корекційних прийомів, таких як :

- "Пальчикова гімнастика"

— "Розвиток мовленнєвого дихання"

— "Артикуляційна гімнастика"

Специфікою роботи вихователя старших груп є організація й проведення після сну логопедичних занять за завданнями логопеда, які 2 — 3 р. на тиждень записуються у "Зошит взаємозв'язку вчителя — логопеда з вихователями". Вихователі працюють з дітьми впродовж дня, знаходяться з ними у найрізноманітнішій обстановці, — і така спільна діяльність вихователя і дітей набуває більш цінного корекційного впливу. Широко практикується взаємодіювання занять з метою встановлення наступності в корекційній роботі з дітьми -логопатами.

Помічником у розвитку психічних процесів у дітей — логопатів є практичний психолог. Практичний психолог спільно з учителем — логопедом займається діагностикою, здійснює розвиток психічних процесів, створює кожній дитині під час перебування у ДНЗ психологічну підтримку, підвищує психолого — педагогічну культуру батьків, спонукаючи їх до свідомої діяльності щодо загального і мовленнєвого розвитку дошкільників у родині, надає рекомендації педагогам щодо особливостей психічних процесів кожної дитини.

Відомо, що у дітей, які мають мовленнєві вади, часто простежується порушення зі сторони загальної та дрібної моторики. І одним із напрямків корекційної роботи є логопедична ритміка, яка впроваджується не лише на логопедичних заняттях, але й на музичних. Тісна співпраця вчителя — логопеда з музкерівниками сприяє розв'язанню корекційних завдань, а саме розвитку:

— загальної і дрібної моторики;

— фонематичного слуху, слухової уваги;

— почуття темпу і ритму, координації слова з рухами;

— мовленнєвого дихання;

— пропаганді музикотерапії, вокалотерапії, казкотерапії у повсякденне життя.

Велику увагу розвитку загальної та дрібної моторики, координації рухів надає фізінструктор, який проводить оздоровчу роботу, виконує вимоги програми з опорою на особливості дітей.

Медичний персонал закладу стежить за соматичним здоров'ям дітей, супроводжує корекційний процес медикаментозною підтримкою, використовує нетрадиційні методи лікування (фітотерапію, ароматерапію), здійснює ряд лікувально — профілактичних заходів, а саме:

— ЛФК;

— фізпроцедури за призначенням лікаря;

— інгаляції;

— лікувально — профілактичні масажі;

— дихальну гімнастику;

— прийом кисневих коктейлів.

Для профілактики та лікування неспецифічних захворювань органів дихання медпрацівники велику увагу звертають на проведення дихальної гімнастики, тобто

розвитку фізіологічного дихання.

Мета ЛФК — навчити дитину правильному ритмічному диханню при русі.

Відомо, що для мовлення, особливо монологічного, звичайного фізіологічного дихання не вистачає. Мовлення й читання вголос вимагають більшої кількості повітря, постійного дихального запасу, ощадливої витрати його. Це регулюється дихальним центром головного мозку.

Дихальна гімнастика є частиною логопедичної роботи при дизартрії, ринолалії, заїкуванні, а також при формуванні правильної вимови свистячих, шиплячих та звука [р].

7. СПЕЦИФІКА РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ-ЛОГОПЕДА ДНЗ №40 КОМПЕНСУЮЧОГО ТИПУ (САНАТОРНИЙ ДЛЯ ДІТЕЙ З НЕСПЕЦИФІЧНИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ ОРГАНІВ ДИХАННЯ)

Специфікою роботи вчителя-логопеда ДНЗ компенсуючого типу (санаторний для дітей з неспецифічними захворюваннями органів дихання) є проведення корекційно–розвиваючої роботи не лише з дітьми — логопатами (у яких спостерігаються вираженні мовленнєві вади), але й з дітьми із послабленим соматичним здоров'ям, у яких спостерігаються порушення лише просодичного боку мовлення. Під час обстеження просодичної сторони мовлення у дітей було виявлено, що у нервових дітей, які легко піддаються збудженню, спостерігається надто крикливе, напружене мовлення, і навпаки, у дітей заляканих, невпевнених у собі, зі слабким здоров'ям мовлення надто тихе.

У дошкільному віці діти часто хворіють на простудні захворювання, які викликають порушення зі сторони голосу (найчастіше спостерігається хриплий голос).

У дітей наявна і слабка сила голосу. причинами цього можуть бути як слабкість самого дихального апарату так і недостатнє енергійне змикання голосових зв'язок. При дизкоординації дихання і голосоутворення діти часто розмовляють на вдиху (при цьому голос "захлинаючий"). У багатьох дітей наявні аденоїди, поліпи або просто спостерігається закладеність носа, що викликає набухання слизової оболонки — всі ці фактори сприяють гугнявому відтінку мовлення.

В дошкільному віці голосовий апарат ще не сформований (голосові зв'язки тонкі, піднебіння малорухливе, дихання слабке, поверхневе) і зміцнюється разом з загальним розвитком організму і дозріванням вокального м'язу. (За даним М. Г. Грачової, вокальний м'яз розвивається у дітей від 5 до 12 років). Тому у ДНЗ №40 надається особлива увага охороні і гігієні дитячому голосу, ведеться широка пропаганда серед батьків і педагогів.

Профілактика порушень просодичної сторони мовлення розпочинається з раннього дитинства, яка включає наступні розділи:

- власне профілактика;
- формування здорового голосу;
- постійне тренування голосу (сили, висоти, тембру);
- розвиток й вдосконалення мовленнєвого дихання;
- вдосконалення дикції (шляхом виконання артикуляційних вправ);
- використання нетрадиційних методів (ароматерапії, фітотерапії).

Власне профілактика здійснюється впродовж дня життя дітей в ДНЗ та вдома, а саме:

1. Дотримання загальногігієнічних правил, які оберігають організм від простудних захворювань, що часто призводять до захворювань слухового та голосового апарату: в розігрітому стані дітей контролювати вживання холодної води, купання (в домашніх умовах), спів, особливо на морозі.

2. Обережати дітей від естрадної манери співу, яка вимагає наявності певних співочих навиків, гучного звучання, яких ще немає у дошкільників в силу їх вікових особливостей.

3. Під час фізичних навантажень, особливо на заняттях з фізичного виховання у дітей спостерігається неорганізоване дихання, переривчасте, що заважає правильному голосоутворенню, тому не можна співати та кричати після бігу, або під час хвилювання.

4. По мірі можливостей утриматись від надто голосного мовлення, а тим більше від співу під час грипу, ларингіту, щоб попередити виникнення хронічного порушення голосу.

5. Здійснювати вологе прибирання та провітрювання приміщень, особливо під час опалювального сезону.

6. Обмежити використання хутряних виробів в ігровій діяльності дітей та в побуті.

7. Підібрати музичний репертуар для дітей, який відповідає співочим віковим можливостям.

Формування здорового голосу в першу чергу залежить від правильного мовленнєвого дихання і правильної звуковимови, тому спочатку проводиться робота в цих напрямках. У спеціальній літературі можна зустріти різні комплекси дихальних вправ. Вони носять ігровий характер. Вправи повинні відпрацювати:

1. Глибокий, енергійний, короткий, безшумний вдих, в основному через ніс;
2. Рівномірний, активний, плавний видих і довгота видиху виробляється поступово:

— спочатку на вимові окремих глухих щілинних звуків [ф, с, ш, х];

— потім пошепки промовляючи склади, слова;

— промовляючи короткі фрази з цими звуками.

Одним із корекційних напрямків роботи над формуванням правильної звуковимови є артикуляційна гімнастика. В цьому випадку потрібно закріпити і уточнити вимову всіх приголосних і голосних.

Постійне тренування голосу передбачає:

1. Якщо у дітей надто тихе мовлення, потрібно розвивати силу голосу:

— ставити дітей в такі умови, щоб відповідали на великій відстані;

— розвивати мовленнєве дихання, щоб діти без особливої напруги промовляли на одному видиху якомога більше слів;

— виконувати вправи на зміну сили голосу (зокрема промовляти чистомовки по-різному: тихо — голосно).

2. Якщо у дітей надто крикливе, напружене мовлення, потрібно:

— провести пояснюючу бесіду, що таке мовлення заважає оточуючим і може бути шкідливим власному здоров'ю;

— виконувати вправи на зміну сили голосу;

— голос педагога має бути спокійним, помірної сили.

Медпрацівники використовують у роботі нетрадиційні методи лікування і профілактики неспецифічних захворювань органів дихання (ароматерапію,

фітотерапію), надають оздоровчі коктейлі, що в результаті комплексної корекційної роботи вдається покращити загальний стан дітей, які мають вади мовлення.

Участь батьків у корекційно — відновлювальній роботі відіграє велике значення у мовленнєвому розвитку дітей. Без залучення батьків до розвитку власної дитини, контакту їх з фахівцями корекція мовлення проходить надто повільно. Для цього потрібно використовувати різні форми взаємодії з батьками:

- індивідуальні консультації;
- " міні — бібліотека" для батьків;
- логопедична сторінка для

батьків, яка розміщена в інформаційному куточку на кожній віковій групі;

- дні "відкритих дверей";
- робота консультативного пункту щодо підготовки дітей з правильним мовленням до навчання в школі;
- виконання завдань в індивідуальних зошитах для логопедичних занять.

Щочетверга батькам надаються консультації щодо поліпшення мовлення дітей з різних питань, а саме:

- "Ознайомлення батьків з результатами корекційного впливу на мовлення дітей";
- "Як організувати логопедичне заняття вдома";
- "Правильне мовлення — запорука успішного навчання в школі";
- "Особливості мовлення дітей";
- "Правильний прикус-це важливо" та ряд консультацій на інші теми.

В логопедичному кабінеті створено "міні — бібліотеку" для батьків з метою пропаганди логопедичних знань, допомоги щодо корекції мовленнєвих вад у дітей. В інформаційному куточку батьки мають змогу знайти відповіді на питання, які їх турбують, а саме:

- "Загальна характеристика мовленнєвого розвитку дітей";
- "Час звернутись до вчителя — логопеда"; — "Що таке норма,;";
- "Правила мовлення";
- "Дитячі слова" та інші.

Щоквартально у закладі проходять дні "відкритих дверей". В ці дні батьки відвідують всі режимні моменти, зокрема логопедичні заняття. В корекційній роботі з дітьми-логопатами необхідно використовувати індивідуальні зошити для логопедичних занять різних видів: Різник Г.Е. "Зошит для логопедичних занять";

— Т. Я. Гайван, С.М. Макарова " Домашній логопедичний зошит" в двох частинах;

- при потребі, звичайні зошити.

Використання логопедичних зошитів в корекційному процесі допомагають здійснити аналіз розвитку кожної дитини за час корекційної роботи налагодити тісний взаємозв'язок між учасниками корекційного процесу (вчитель — логопед — дитина — батьки — вихователі). Батьки, отримуючи зошити для логопедичних

занять із завданням, мають можливість за вихідні дні виконати його.

У ДНЗ працює консультативний пункт для батьків щодо підготовки дітей до навчання в школі. Батьки заслуховують тематичні лекції з різних питань, що визначені програмами масових дитячих закладів у напрямках: розумового, фізичного, естетичного розвитку, а саме:

- "Дитина має право...";
- "Добре спілкування — ключ до серця і душі дитини";
- "Значення мовленнєвого розвитку у формуванні особистості дитини" та інші.

Розроблені поради для батьків:

- "У світі звуків";
- "За законами граматики";
- "Монолог чи діалог";
- "Мовлення дорослих — взірць для наслідування";
- "Довідкове бюро".

Адміністрація ДНЗ сприяє в організації корекційно-розвиваючої роботи, а саме:

- створює найефективніші умови для організації наступності в роботі вчителя — логопеда та педагогічного й обслуговуючого персоналу ДНЗ;
- підтримує вчителя-логопеда у діяльності щодо залучення батьків до активної участі в корекційно-розвиваючому процесі;
- здійснює тісний взаємозв'язок педагогів і медичних працівників щодо профілактики та підтримки здоров'я дітей — логопатів;
- насичує логопедичний кабінет навчально-дидактичними посібниками, спеціальним обладнанням.

Корекційно — розвиваючий стіл

Професійна компетентність вчителя-логопеда має значний вплив на рівень соціалізації дитини та якісні показники його.

Підвищення рівня професійної компетентності можна реалізувати через:

- роботу м\о вчителів-логопедів ДНЗ м. Рівного;
- роботу творчої групи вчителів-логопедів;
- проходження курсової перепідготовки в РОШПО;
- систематичне ознайомлення з новинками логопедичної літератури;

— продовження роботи над проблемною темою (наприклад: "Використання інноваційних технологій щодо корекції вад звуковимови у старших дошкільників").

- відвідування відкритих занять вчителів-логопедів, вихователів груп;
- відвідування нарад, конференцій, семінарів.

Мовленнєвому розвитку дітей надається велика увага у роботі з педагогічними кадрами. Щорічно педагогами на засіданнях педагогічної ради розглядаються

питання мовленнєвого змісту такі, як: "Гармонійний розвиток особистості дитини, як гарант життєвої компетентності".

Здійснюється контроль і керівництво за станом організації логопедичної роботи в ДНЗ. Проводяться тематичні перевірки на різних групах з питань :

"Ступінь мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку";

"Вміння спілкування дошкільників з однолітками та дорослими".

Міське управління освіти, ПМПК відіграють велику роль в організації роботи дефектологічної служби міста Рівне. Згідно закону України "Про дошкільну освіту", вчитель-логопед отримує методичні рекомендації, виконує рішення міського управління освіти яке забезпечує підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації педагогічних працівників системи педагогічної освіти; пропагує просвітницьку діяльність у засобах масової інформації; проводить аналіз стану корекційно-освітньої роботи та рівня розвитку дитини відповідно до завдань дошкільної освіти, Базового компонента дошкільної освіти; узагальнює та поширює передовий педагогічний досвід; організовує співпрацю з іншими навчальними закладами для підвищення ефективності програмно-методичного забезпечення.

Щосереди в останній тиждень місяця проходять засідання ПМПК. Члени ПМПК надають дітям індивідуальну корекційну допомогу та консультують батьків з питань навчання, виховання дітей з різними вадами психофізичного розвитку. Зокрема, завідувач ПМПК дбає про підвищення рівня професійної компетентності вчителів-логопедів ДНЗ і ЗНЗ м. Рівного шляхом організації та проведення семінарів, нарад, конференцій; сприяє роботі методичного об'єднання, творчої групи вчителів-логопедів ДНЗ та ЗНЗ.

Отже, стійких результатів можна досягти лише за наявності єдиного корекційно — освітнього простору з системою інтегрованих зв'язків.

II. ДОДАТКИ

№1 КОНСПЕКТИ ЗАНЯТЬ

Тема: "Голосні звуки [a], [o], [y], [i]" (з використанням казки В. Капнінського "Сніжинка")

Мета: провести слухо-вимовну диференціацію звуків [a], [o], [y], [i]; формувати навички плавного злитого читання буквосполучень з різної кількості букв; вчити підбирати до слів антоніми; закріпити графічне зображення літер [a], [o], [y], [i]; навчати дітей за допомогою методу емпатії "входити в казку", "бути в казці", "виходити із казки". Розвивати фізіологічне, мовленнєве дихання, силу голосу, фонематичне уявлення на основі звуків [a], [o], [y], [i], дрібну моторику, загальну координацію рухів. Виховувати інтерес до казки, створити святковий настрій.

Матеріали та обладнання: сніжинки, різнокольорові кришечки, індивідуальні дзеркальця, фішки-кришечки, магнітофон, ароматизатор, гра "Звукові годинники", гра "Хокей", снігова куля, ялинка, мішок з подарунками.

Вступ (діти сидять на стільчиках)

— Ось і прийшла до нас зима. У холодному небі повільно плывуть хмари, ніби великі білі кораблі. Подекуди пролітають сніжинки.

— Діти, заплющіть очі та уявіть їх. Які вони? (відповіді дітей).

— Як падають сніжинки? (дітям роздають сніжинки).

— Сьогодні ми відправимся у казку, а провідниками будуть незвичайні, казкові сніжинки.

ВХОДЖЕННЯ В КАЗКУ

— Діти, заплющіть очі і трішки помрійте.

— Сніжинки танцювали у повітрі. Вони були такі красиві, такі чарівні, що разом закрутили голови усім чотирьом вітрам: Північному, Південному, Східному і Західному. Ось ми і в казці. (на килимі лежать красиві сніжинки, на зворотній стороні літери: а, о, у, і).

Казка

— Ці сніжинки не прості, а чарівні. У кожної є своя улюблена пісенька. Давайте допоможемо їм проспівати. (Діти сідають за корекційно-розвиваючий стіл).

Вправа "Улюблена пісенька" (диференціація голосних за артикуляційними ознаками).

[a] — ротик широко відкритий;

[y] — губи витягуються трубочкою;

[o] — губи утворюють маленький кружечок;

[i] — губи посміхаються.

Вправа "Різнокольорові кришечки" (Після уточнення артикуляції кожної

голосної, діти викладають відповідні літери).

Гра "Відгадай звук за беззвучною артикуляцією".

Гра "Не зівай — звуки вірно вимовляй" (діти повторюють серію звуків: [a], [i], [y]; [y], [i], [a] і т.д.

Діти дають відповіді на запитання:

— Чому звуки [a], [o], [y], [i] називаємо голосними?

— Яким значком позначаються голосні звуки?

— Діти, Північний вітер був самий холодний, суворий. Він дув ось так: "с-с-с".

Вправа "Північний вітер" (діти промовляють звук [с]).

— Південний вітер був самий гарячий. Він дув ось так: "ш-ш-ш".

Вправа "Південний вітер" (діти промовляють звук [ш]).

— Західний вітер був різкий, поривчастий і сильний. І дув він також сильно і різко: "Пф! Пф! Пф!"

Вправа "Західний вітер" (діти промовляють: Пф! Пф! Пф!)

— Східний вітер любив простір, був ласкавий і ніжний і дув він м'яко: "Ах,ах,ах".

Вправа "Східний вітер" (діти промовляють: "Ах, ах, ах").

Кожний вітер мріяв запросити чарівні сніжинки в свої володіння.

— Летимо зі мною, — промовив Північний вітер. — Я побудую для вас кришталевий палац!

— Летимо зі мною! — кликав Західний вітер. — Я подарую вам самий великий у всьому світі айсберг.

— Летимо зі мною! — воркував Східний вітер. — Ми будемо перші милуватися сходом сонця!

— Летимо зі мною! — пошепки промовив Південний вітер. — Я підніму вас на саму високу гірську вершину!

Але Північний вітер зненацька підхопив сніжинки і поніс високо над хмарами в одне із найулюбленіших місць.

— Діти, ви бажаєте потрапити в улюблене місце Північного вітру? (так)

— Тоді швиденько будемо сніжну доріжку.

Гра "Живі букви" (за завданням вчителя-логопеда діти з сніжинками-буквами стають у ряд. Читання буквених рядів).

— Куди привела нас ця стежина?

— На льодовий каток.

Гра "Хокей" (діти дмухають через трубочку на шайбу).

— З часом сніжинкам набридло кружляти навколо льодового катка, їм захотілось чогось нового і незвіданого. Сніжинки знову зустрілись з Північним вітром, який високо підняв їх і поніс далі.

Гра "Живі букви".

— Куди привела нас ця стежина?

— До снігової кучугури.

Гра в сніжки "Навпаки" (діти підбирають антоніми).

— І ось сніжинки засумували знову.

— Тут все так одноманітно. Пролітаючи між кучугурами снігу, сніжинки несподівано зустрілись із Північним вітром, який високо підняв їх у небо і поніс далі.

Гра "Живі букви"

— Куди привела нас ця стежина?

- До лісу (ароматерапія, аромат хвої)
- А хто це біля ялинки?
- Білочка.
- Давайте її розвеселимо.

Співаночка на розвиток сили голосу "У лісі" (діти поділяються на дві підгрупи: одна підгрупа — "Діти", а друга — "Ліс").

Діти (1) Ліс (2)

— Гей ви, ліси! А-у; а-у!

А де гриби? А-у; а-у!

А ліс гука:

У-а; у-а! Грибів нема!

У-а; у-а!

Чому нема? А-у, а-у!

Бо вже зима

У-а; у-а!

— Так пройшло багато днів, сніжинкам наскучили танці, спів. Одного разу Північний вітер приніс сніжинками солодкий аромат... (використання музикотерапії, новорічна пісенька).

Гра "Живі букви"

— Куди привела нас ця стежина?

— До Діда Мороза (на стільчику мішок із подарунками).

Гра "Звукові годинники" (діти допомагають відібрати подарунки на певний звук: апельсин, іриска, Умка, ожина).

Вихід із казки.

Північний вітер виснажив сніжинки і вони втратили свою чародійну силу, а ми з вами повернулися у реальний світ.

— Чи сподобалась вам подорож?

— Чому? (відповіді дітей).

Тема: "Постановка звука [ж]" (з використанням казки "Жадібна Жаба").

Мета: — уточнити артикуляцію звука [ж], закріпити правильну артикуляцію в ізольованій вимові, закріпити зв'язок звука і букви "ж";

— навчати дітей за допомогою методу емпатії "входити в казку", "бути в казці", "виходити із казки";

— розвивати рухливість артикуляційного апарату, фонематичне сприймання, мовленнєвий слух, слухове сприйняття, дрібну моторику;

— виховувати доброзичливе ставлення один до одного.

Матеріал: малюнок до казки "Жадібна жаба", альбом "Слухняний язичок", модифіковані кубики, жовті прапорці, палички.

Хід заняття:

Ігрова мотивація.

1. Робота з модифікованими кубиками.

Вправа "Побудуй будинок" (відібрати "кубик жуків", "кубик жаб", "кубик вужів").

Входження у казку.

Пропоную дітям вибрати той кубик, який найбільше сподобався. Діти тихенько розмовляють зі своїм кубиком та просять у нього казкової сили для подорожі по казці. Дякують. "Сила, яка йде від кубиків, допоможе нам у подорожі."

Казка (розповідь логопеда).

— Жили-були поважний Жук, обережний Вуж та жадібна Жаба.

2. Розвиток мовленнєвого дихання.

Вправа "Привітання" (стежити, щоб звуконаслідування промовлялося дитиною на одному видиху).

— Як привітається з нами жаба?

— Ква — ква — ква.

— Як привітається з нами вуж?

— С — с — с.

— Як привітається з нами жук?

— Ж — ж — ж.

(Вивішується буква "ж").

Логопед запитує: "Що нагадає жужіння жука? (ж — ж — ж) Сьогодні ми будемо вчитися промовляти звук [ж]. Для цього потрібно, щоб губи та язик гарно працювали."

— Жадібна Жаба їла джем із жбана.

3. Артикуляційна гімнастика.

Вправи: "Жабка — Слоник",

"Лопатка",

"Чашечка",

"Смачне варення".

4. Опис артикуляції звуку [ж].

Тут прилетів Джміль та дзижчить:

— Дай тріш-щечки дж-жем, Жабо.

— Не дам!

— Ах ти, ж-жадібна! — розсердився Джміль та як вжалить Жабу.

5. Вправа "Джміль" (діти показують частини тіла). Наприклад:

— Джміль сів на ніс.

— Джміль сів на коліно і т.д.

— Жаба з переляку — плиг у бочку із жовтою фарбою!

6. Розвиток мовленнєвого слуху, уміння розпізнавати товариша по голосу.

Вправа "Жабка" (дитина в колі повинна визначити по голосу, хто є "жабка". Якщо впізнала, то "жабка" стрибає повз дітей по колу, а всі діти "квакають" та ритмічно плещуть у долоні).

— Вилізла вся жовта та плаче жовтими слізьми:
"Пожалійте мене, нещасну!"

7. Розвиток фонематичного сприймання.

Гра "Підніми прапорець".

— Але нікому не було шкода жадібної Жаби.

8. Вправа "Жук". (Робота із паличками: діти викладають букву "ж").

Вихід із казки.

— Закінчилась казка і ми з вами знову у дитячому садку. Подивіться на будинок і скажіть: який звук живе у будинку?

— Звук [ж].

Логопед пропонує дітям пригадати та описати артикуляцію звука [ж].

Тема: "Автоматизація звука [ж] в реченнях" (з використанням казки "Жадібна Жаба").

Мета: — за допомогою методу емпатії навчати дітей входити в образ жадібної Жабки, поважного Вужа, емоційно відтворювати ці образи за допомогою виразного мовлення, міміки, рухів. Відпрацювати правильну вимову звука [ж] в словах, реченнях;

— розвивати діалогове мовлення, логічне мислення, невербальні засоби спілкування, дрібну моторику, фонематичне уявлення;

— виховувати бережне ставлення до тварин.

Матеріал: маски жука, вужа, жаби, малюнок до логоказки "Жадібна Жаба", іграшки (жаба, жук, вуж), магнітофонний запис.

Хід заняття:

Ігрова мотивація.

1. Відгадати загадки.

*Тоненьке, вузьке по землі в'ється,
Як батіг довге, але зовсім не б'ється,
Людини боїться, молоко вживає,
В лісі їх багато, про це кожен знає.*

(Вуж)

*У воді сидить охоче, та не риба і не рак,
Вистропля булькаті очі і співає "кум — ква — квак"
(Жаба)*

**Чорне тіло, чорний вус,
Ніби справжній сажотрус.
(Жук)**

По мірі відгадування загадок виставляти іграшки (вуж, жаба, жук).

Логопед: — Сьогодні герої казки "Жадібна Жаба" знову запрошують нас до казкової подорожі.

Входження в казку.

Логопед: — Жаб'ячий хор допоможе нам потрапити до цієї казки. Слухати потрібно дуже уважно. Розслабте тіло, закрийте очі та слухайте (звучить музичний запис жаб'ячого хору). Відкрийте очі: ми вже у казці. Жаб'ячий хор переніс нас до будинку, де живуть жук, жаба та вуж.

Казка (читає логопед).

— *Жили-були поважний Жук, обережний Вуж та жадібна Жаба.*

2. Вправа "Жабенятко". Виконання вправи кистями рук. (див. додаток 4)

3. Вправа "Привітання".

4. Уточнення артикуляції звука [ж].

5. Розвиток фонематичного уявлення.

Гра "Хто живе на болоті?" (відібрати та назвати малюнки, в назвах яких є звук [ж]: жаба, жук, вуж).

6. Скласти речення за малюнком до логоказки "Жадібна Жаба".

Гра "Хто як пересувається?" Діти дають відповідь на запитання:

— Що робить жаба? (стрибає). Повторити (жаба стрибає)

— Що робить жук? (літає). Жук літає.

— Що робить вуж? (повзе) Вуж повзе.

7. Вправа на вдосконалення невербальних засобів спілкування.

Вправа "Я — не я!" (див. додаток 5)

— *Одного разу поважний Жук каже Вужу... (за бажанням дітям надаються ролі жабки, вужа та жука).*

8. Вправа "Діалог". (див. діалог жабки, вужа та жука у казці).

Вихід із казки.

Логопед: — Якщо вашому товаришу потрібна була б допомога, що ви могли б запропонувати?

(Діти називають найкращу рису характеру)

— Зараз ми повернемося у реальний світ, а допоможе нам у цьому музика. (музичний запис жаб'ячого хору).

Діти стають парами, роблять 2 — 3 круги по килимі під музику і "виходять" із казки (за межі килима).

Тема: "Автоматизація звука [ж] у зв'язному мовленні".

Мета: — відпрацювати правильну вимову звука [ж] у зв'язному мовленні, навчати дітей придумувати чистомовки на звук [ж] за зразком;
— тренувати дітей в умінні переноситися з реального світу в казковий;
— розвивати пояснювальне мовлення, тренувати силу голосу, невербальні засоби спілкування;
— виховувати моральні якості.

Матеріал: іграшки (жаба, жук, вуж), дзвіночок, жовті олівці, гра "Хто де живе?"

Хід заняття:

Ігрова мотивація.

Діти стоять півколом.

1. Вправа "Бесіда з дітьми".

— Назвіть героїв логоказки "Жадібна Жаба"?

— Де живе жаба? (у воді)

— По чому повзає вуж? (по землі)

— Де літає жук? (у повітрі)

Уточнити знання дітей про важливість стихій для життя тварин та людей.

2. Гра "Три стихії".

На слово "вода" діти протягують руки вперед і виконують хвилеподібні рухи, на слово "повітря" — піднімають руки вгору, на слово "земля" — опускають руки вниз.

— Яка стихія найбільш вам подобається? Чому?

Входження в казку.

— Сьогодні я знову запрошую вас у казку "Жадібна жаба". Легенько закрийте очі, розслабтеся, опустіть плечі, руки та уважно слухайте чарівний дзвін дзвіночка. Цей звук перенесе нас у казку.

Казка.

3. Вправа "Узгоджені дії" (див. додаток 5)

4. Уточнення артикуляції звуку [ж].

5. Гра "Не зівай, чистомовки промовляй".

Діти промовляють чистомовки: тихо, голосно, повільно, швидко.

Жа — жа — жа — ми побачили вужа.

Жу — жу — жу — правду я кажу.

Же — же — же — заховався вже.

Жи — жи — жи — а тепер біжи.

(Логопед разом із дітьми придумує інші чистомовки).

6. Гра "Вгадай за описом".

По мірі відгадування виставляти іграшки (жаба, жук, вуж).

7. Розвиток пояснювального мовлення.

Діти пояснюють, що будуть робити, якщо по дорозі до саду зустрінуть жабу, вужа, жука.

8. Гра "Хто де живе?" (Діти допомагають героям казки потрапити в будинок. Проводять лінії посередині доріжки.)

Вихід з казки.

Логопед: — Зараз ми попрощаємося з героями казки "Жадібна Жаба" і повернемося у реальний світ, а допоможе нам звук чарівного дзвіночка.

Діти рухаються під звучання дзвіночка і виходять із казки (за межі килима).

Тема: "Диференціація звуків [л], [р] в складах, словах" (з використанням казки "Лисиця та рак").

Мета: — продовжувати навчати дітей за допомогою методу емпатії входити в образ лисиці та рака, інтонаційно передавати діалог між героями казки;

— уточнити та порівняти артикуляцію звуків [л], [р]; навчати виділяти ці звуки на початку та у середині слова; робити опис предметів за планом, добирати слова — привітання;

— розвивати вміння вести діалог за типом "запит — відповідь", сильний мовленнєвий видих, тактильні відчуття;

— виховувати почуття любові та поваги.

Матеріал: іграшки (лисиця, рак), маски лисиці та рака, модифіковані кубики, картинки на тему "Дерева".

Хід заняття:

Ігрова мотивація.

1. Гра "Чарівний мішечок" (діти на дотик відгадують предмет). Уточнити знання про річкові істоти, предмети (камінці, жаба, черепаха, рак, риба, черв'як). Сказати, що сьогодні ми відправимось у казку "Лисиця та рак".

Входження в казку.

2. Вправа "Чарівний камінець". Діти любуються камінцем, дають короткий опис за планом (вказують на величину, форму, колір, прозорість, вагу).

Логопед наголошує, що ці камінці не прості, а чарівні. Їх підняли зі дна річки спеціально для того, щоб подарувати казкову силу, щоб увійти у казку (діти затискають камінець у долоні та уявляють, як тіло наповнюється казковою силою).

Казка (читає логопед).

— *Добігас Лисичка до річки, аж дивиться — Рак виліз з води.*

3. Діалог "Привітання" (за бажанням дітей надаються ролі рака та лисички).
Лисичка: Здоров був, раче,

Куди повзеш?
Скажи мені правдоньку
Де живеш?
Рак: Отут живу в хатинці
Край води,
А ти туди, лисонько,
Не ходи!

(Діти добирають інші слова-привітання).
— Назвіть казкового героя зі звуком [л] (лисиця).
— Назвіть казкового героя зі звуком [р] (рак).

4. Порівняти артикуляцію звуків [л], [р].

5. Диференціація звуків [л]-[р] в складах.

Робота з модифікованими кубиками.

Гра "Навпаки" (команда "лисички" читає склади зі звуком [л], а команда "рака" зі звуком [р]).

-... Ось коли хочеш, то давай побіжимо навипередки. Я тобі ще на один скок уперед ходу дам. Біжимо до тієї осички, що стоїть онде на узліссі.

6. Вправа "Свист" (розвиток сильного мовленнєвого видиху).

— *От лисичка і подалась вподовж поля. Добігає до...*

7. Гра "Доганялка" (діти по черзі проходять по кульці — горобині, шищі, качалці, прищіпці).

8. Гра "Відгадай з якого дерева листочок" (ялина, горобина, клен, береза).

— Діти, зробіть подарунки для Лисички та Рака (добирають картинки на звуки [л; р] відповідно для героїв казки).

9. Гра "Не зівай, чистомовки промовляй".

Реза... — білокора береза.

Лина... — зелена ялина.

Робина... — червона горобина.

Лен... — великий клен.

... Повернулась, щоб подивитись, а де той рак чимчикує, аж чує позад себе:

— Та й забарилась ти, лисичко!

Дуже здивувалася лисичка, аж рота роззявила. І більше не сміялася з рака.

Вихід із казки.

Камінці втратили свою чарівну силу і, щоб знову ми могли потрапити у казку, давайте покладемо їх у мішечок.

Тема: "Автоматизація звука [л] в середині слова" (з використанням казки "Як звірі зимували").

Мета: — закріпити правильну вимову звука [л] в середині слова;

— словникова робота: уточнити та збагатити словник на тему "Дикі та свійські тварини";

— розвивати рухливість артикуляційного апарату, фонематичне сприймання, слухову увагу, дрібну моторику;

— виховувати бережливе ставлення до тварин.

Матеріал: малюнок до казки "Як звірі зиму зимували", цукерка, модифіковані кубики.

Хід заняття:

Ігрова мотивація.

— Над нашим садом пролітав літак і скинув ось цей багаж. Давайте подивимось, що це.

1. Робота із модифікованими кубиками.

Гра "Що у кого?" (кожна дитина бере собі кубик).

— У мене вовк.

— У мене ведмідь і т.п.

Дітям пропонується назвати всі зображення на кубиках (вовк, ведмідь, лисиця, заєць, літак).

— Який кубик зайвий? Чому?

2. Вправа "Визнач на дотик" (діти визначають що у коробці: там лежить цукерка).

3. Артикуляційна гімнастика.

Вправи: "Жабка",

"Лопатка",

"Цукерочка",

"Смачна цукерочка".

4. Опис артикуляції звука [л].

— Заспівайте улюблену пісеньку літака для диких тварин: л — л — л.

— Ви хочете потрапити у казку?

— Отож, заплющить очі та уявіть...

Входження у казку.

Тепле літо. Сонячні промінці зігрівають усе ваше тіло, вам тепло і приємно..

Минуло літо... Настала холодна осінь: птахи відлетіли у вирій, подув холодний осінній вітер, а звірі зажурилися, як зиму перезимувати. І також вирішили піти до теплого краю. Йшли вони довго-довго, збилися з дороги, збилися у затишок та вирішили побудувати хатку. (змінити зображення на кубиках)

— Ось ми і в казці. Подивіться, що змінилося? (на кубиках свиня, півень, віл, кіт, баран).

— Назвіть одним загальним словом, хто це? З якої казки ці герої? ("Як звірі зимували")

Казка (розповідь логопеда).

— *Давайте, братці, збудуємо хатку, перебудемо в ній до тепла. Нас багато, ми швидко впораємось.*

5. Вправа "Побудуй хату" (діти будують хату модифікованими кубиками за схемою).

— *Надворі мороз, а в них затишок і їсти є що.*

6. Вправа "Смачні гостинці" (діти відбирають харчі для тварин в назвах яких є звук [л]; молоко, листок, жолудь, солома, малина).

Логопед уточнює кому що: коту — молоко;

барану — листок; волю — соломі;

півню — малину; свині — жолудь.

— *Після смачного обіду півник запропонував зіграти в гру.*

7. Гра "Хто летить?" (діти дають відповідь "летить" чи "не летить").

— *Вмостилися у теплі та добрі кіт на полиці, свиня на килимі, віл на підлозі, півень на сідалі, баран на лаві та почали дрімати.*

8. Вправа "Колискова" (проспівати колискову по складах зі звуком [л]: ла — ла — ла; ле — ле — ле і т. д.)

Діти разом з логопедом пригадують хто де спить.

— *Аж бігли біля хати голодні вовки, захотілося їм смачненьким поласувати. Ускочив один вовк у хатку та прямо на вола й натрапив. Боднув віл рогами вовка прямо у бік, тут баран забекав страшним голосом, півень закукурікав, свиня захрюкала, кіт занявчав.*

9. Вправа "Звуконаслідування" (діти звуконаслідують на одному видиху).

— *Вискочив вовк з хатинки. Усі вовки злякалися і більше до хатинки й близько не підходили. А віл, баран, свиня, кіт та півень стали спокійно зимувати і весну чекати.*

Вихід з казки.

— Закінчилась наша подорож по казці "Як звірі зимували". Чи збулася мрія тварин? А про що ви мрієте? (відповіді дітей).

Тема: "Подорож веселій краплинці" (індивідуальне логопедичне заняття із зацікавленою дитиною).

Мета: формувати правильне мовленнєве дихання при відповідях на запитання; поглибити знання про весняні явища в природі, уточнити словниковий запас на тему: "Дикі тварини". Розвивати почуття темпу і ритму, координацію слова з рухами, силу голосу, інтонаційну виразність, логічне мислення, увагу, артикуляційну, дрібну моторику.

Виховувати доброзичливість, самостійність.

Обладнання: Альбом "Слухняний ротик", іграшка-Капітошка, площинні фігури лісових звірів, різнокольорові олівці, картки зі складами.

Хід заняття:

1. Організаційний момент.

— Сьогодні на занятті ми продовжимо з тобою нашу спільну роботу. Будемо працювати над тим, щоб ти навчився розмовляти плавно, чітко, виразно.

Відгадай загадку:

Тане сніжок, Оживає лужок, День прибуває, Коли це буває. (Весною),

— Яка зараз пора року?

Коротка бесіда про весну.

2. Релаксаційна гімнастика:

а) *Вправа на розслаблення м'язів рук та ніг "Дощик".*

— Послухай уважно і роби те, що я робитиму. Логопед сидить обличчям до дитини і промовляє:

Крапля раз, крапля два,

— *дитина плече в долоні*

Дощик землю поливає.

— *імітує, як летять краплі*

Хай гарненько виростає,

Після дощику трава.

— *руки на колінах*

Крап-крап, крап-крап-крап,

— *стукає по колінах*

Дощику, ти припускай.

— *повільно, швидко*

Крап-крап, крап-крап-крап,

Парасольки розкривай.

— *дитина піднімає руки в гору*

Дощ іде, ну той що?

Гумові в нас чобітки.

Он які — їм хоч би що,

— *почергово виставляє то*

І блискучі і прудкі.

праву, то ліву ногу.

Дитина перестрибує через "калюжу", примовляючи:

У калюжу не впаду,

Я її перестрибну.

В цей час на столі логопеда з'являється Капітошка.

— Подивись, хто до нас сьогодні прийшов. Впізнав?

Капітошка підготував для тебе дуже цікаві вправи та завдання, які заховав у цей альбом. Давай подивимось.

Змінюючи силу голосу (пошепки, тихо, помірно, голосно) дитина промовляє за логопедом:

Бом-бом — відкриваємо альбом! (Розглядають альбом).

— Я розповідатиму вірші, а ти будеш виконувати вправи, про які йтиметься у віршах.

3. Артикуляційна гімнастика.

а) Вправа **"Мицній горішок"** (для щелеп).

Хвіст трубою,

Спритні ніжки,

Стриб із гілки на сучок —

Білочка швиденько їсть горішки.

Зубками все цок та цок.

(Імітує жування із закритим ротом)

б) Вправа **"Жабенята"** (для губ).

Ось сподобалось квакушкам —

Тягнемо губки аж до вушка.

Потягну і перестану —

Без напруги губи стануть.

в) Вправа **"Слоненята"**.

Я наслідую слону,

Губки хоботком тягну.

А тепер їх відпускаю

І на місце повертаю.

г) Вправа **"Жабенята — Слоненята"**.

д) Вправа **"Лопатка"** (для язика)

Язык лопаткою зроби,

На нижню губку поклади.

Раз, два, три, чотири, п'ять,

Вправу вже пора мінять.

е) Вправа **"Голка"**.

Вузенький гострий язичок

Він ніби, як та голка.

Ти покажи його дружок,

Язык твій гарний язичок.

є) Вправа **"Лопатка-Голка"**

ж) Вправа **"Впертий язичок"**

Штовхає зуби язичок,

Впертий він, як віслучок.

4. Автоматизоване мовлення.

Рухлива гра з Капітошкою "Хто живе в наших лісах?"

Дитина відгадує загадку передаючи Капітошку логопеду та будує речення зі словом-відгадкою типу: В нашому лісі живе... (відгадка).

Загадки

Сірий брат із лісу хап. (Вовк)

* * *

Влітку медом ласував,

Досхочу малини мав.

А як впав глибокий сніг,
Позіхнув і спати ліг.
Бачив чи не бачив сніг,
А проспав аж до весни. (*Ведмідь*)
* * *

Довге хвостище,
Руде волосище,
Хитре, хитрище. (*Лисиця*)

— А зараз лісові звірі запрошують тебе на дихальну гімнастику.

5. Дихальна гімнастика.

а) Вправа "Ведмідь"

Спокійно вдихнути повітря через ніс, видихнути — через рот, періодично змінюючи величину розімкнених губ. (щічки не надувати).

б) Вправа "Вовк"

Рот широко відкрити, висунути язик, вдих та видих — ротом.

в) Вправа "Лисичка"

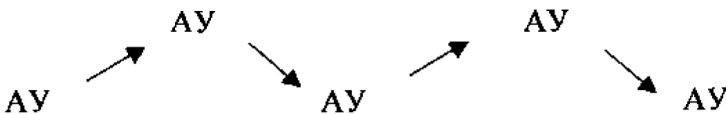
Закрити одну ніздрю середнім пальцем — вдих-видих. Вправу виконувати по чергово для правої та лівої ніздрі.

Капітошка запрошує дитину пограти в гру "Піжмурки". Логопед дає вказівку:

Вії опускаються,
Очі закриваються,
А Капітошка ховається...

6. Голосові вправи.

Вправа 1. Підвищити та понизити висоту голосу при вимові сполучень із двох голосних звуків:

Вправа 2. Подовжена вимова голосних звуків у слові: Ка-пі-тош-ко, (добір повітря), ау! (3 рази)

Вправа 3. На одному видиху промовити коротку фразу зі зміною наголосу в словах: Де ти, Капітошко? Де **ти**, Капітошко? Де ти, **Капітошко**?

Вправа 4. Проспівати мотив пісеньки із мультфільму "Капітошка" без слів на одному складі кожний раз з іншим приголосним (ла-ла, на-на...).

7. Робота з реченням.

Логопед показує дитині площинні фігурки диких звірів і запитує:

— Хто це?	— Це вовк.
— Який він?	— Вовк злий.
— Де він живе?	— Вовк живе у лісі.

Дитина промовляє разом з логопедом:

"В нашому лісі живе вовк".

Далі вправа виконується аналогічно з іншими персонажами.

8. Розвиток дрібної моторики.

Гра "Мовчанка"

Капітошка пропонує дитині розмалювати в альбомі стерті візерунки на хмаринці.

9. Розвиток уваги.

Вправа "Відшукай хмаринку"

Дитина визначає з якої хмаринки прилетів Капітошка.

На прощання Капітошка дарує дитині різнокольорові кульки-краплинки.

№2 ІГРИ ТА ВПРАВИ ДЛЯ ТРЕНУВАННЯ ФІЗІОЛОГІЧНОГО, МОВЛЕННЄВОГО ДИХАННЯ, ДИХАННЯ В ПОЄДНАННІ З ГОЛОСОМ ТА РУХАМИ

Під час виконання дихальних вправ треба стежити, щоб дитина дихала діафрагмально (роблячи вдих, випинала живіт і не піднімала плечей, крім випадків, коли цього вимагають правила гри, і при видиху втягувала живіт). Проводити такі ігри рекомендується не більше трьох хвилин із перепочинком.

Дитина силою видихуваного повітря перекочує по столу ватну кульку, олівець. Можна трохи ускладнити цю вправу: зробіть на столі з трьох олівців "ворота" і запропонуйте малюку дути на ватну кульку, пробуючи загнати її у ці "ворота".

1. Здування з долоні тонкого паперу, нарізаного дрібненькими шматочками, або пелюстків квітів, задування на відстані вогника свічки.

2. Дитина також може дути на відцвілу кульбабу під час прогулянки. Здути усі пушинки з кульбаби треба за 3-4 рази.

3. Дуже цікавим буде надування бульбашок на поверхні води (дитина дує на воду з такою силою, щоб на поверхні води утворилися бульбашки).

Корисними також є ігри з видуванням мильних бульбашок. Під час таких ігор дитина привчається поступово і рівномірно видихувати повітря з легенів.

4. Надування кульок, дитячих гумових іграшок: через ніс дитина набирає повітря і повільно видихує його через рот в отвір іграшки.

5. Пускання паперового кораблика у місці або у ванні з водою. Спочатку дитина дує на кораблик не поспішаючи, склавши губи, як для звука [ф] (ф-ф-ф...), і він рухається плавно. А потім ніби налітає поривчастий вітер — нехай дитина спробує дути склавши губи, як для звука [п] (п-п-п...), чи витягнути їх трубочкою, але не надуваючи щік—кораблик почне рухатися швидше і швидше.

6. Гра "На гойдалці".

Дорослий влаштовує "гойдалку": на горизонтальній нитці прикріплює різнокольорові паперові фігурки ляльок. Дитині потрібно силою видихуваного повітря розгойдувати їх.

7. Гра "Що ми бачили — не скажемо, а що робили — покажемо".

Грають можуть двоє і більше гравців. Якщо гравців двоє, то хтось із них показує рухи, зображуючи якусь дію, а другий повинен відгадати, що саме йому показують, тобто відгадати дію.

Якщо гравців більше двох, то оди виходить із кімнати, а інші у цей час домовляються між собою, що саме вони роитимуть. Потім кличуть того, хто вийшов. Він каже:

*Здрастуйте, діти! Де ви були, що робили? Діти хором відповідають:
Де ми були—ми не скажемо, а що робили — покажемо.*

Якщо той, хто відгадував, правильно назвав дію, відгадувати вибирають нового гравця. Якщо той, хто відгадував, помилився, то він залишається.

Показувати можна такі дії:

1) Робити ранкову гімнастику. Піднятися на носки, руки вгору — вдих, опуститися — видих. Піднятися на носки, руки по боках — вдих, опуститися — видих. Витягнути руки перед собою — вдих, опустити — видих. Руки на поясі, лікті відвести назад — вдих, поставити руки у початкове положення — видих. У всіх випадках вдих через ніс, видих ротом.

2) Ліпити снігову бабу, а потім дихати на руки, вимовляючи звук [x] (x-x-x... x-x-x...x-x-x...), ніби гріти їх.

3) Роздувати багаття, що згасє. Для цього треба сісти навпочіпки біля "багаття" і дути на нього (набирати повітря через ніс і повільно видихувати через рот, надуваючи щоки).

4) Готуватися до свята. Надувати повітряні кульки.

5) Рубати дрова. Роблячи вдих носом, діти піднімають і зчеплюють руки над головою. Потім нахиляються вперед — роблять видих через рот, промовляючи: "ух", "ух", "ух".

8. Гра "Нирець".

Виконуючи вправу, дитина розводить руки по боках — вдих носом; обхоплює себе і присідає ("опускаючись під воду") — видих ротом. Вправу слід повторювати не більше двох-трьох разів із невеличкими перервами.

9. Гра "Лелека".

Один із гравців ніби заблукав у лісі, інший зображує лелеку, яка знає дорогу додому. Спочатку роль лелеки грає дорослий, потім дитина. Той, хто заблукав, звертається до гравця-лелеки:

Лелеко, лелеко довгонога, Як знайти додому дорогу?

Гравець-лелека відповідає, супроводжуючи фрази відповідними рухами:

*Тупай лівою ногою,
Тупай правою ногою.
Знову — лівою ногою,
Знову — правою ногою.*

*Потім — лівою ногою,
Потім — правою ногою.
Додому так
Прийдеш зі мною!*

Той, хто запитував, повинен виконувати рухи, які йому каже "лелека".

10. Гра "Птахоферма".

Розгляньте із дитиною малюнки таких птахів: курки, півня, курчат, каченяти. Разом із дитиною відтворіть, як ці птахи "розмовляють". Курка: "Ко-ко-ко", півень: "Ку-ку-рі-ку", качка: "Кря-кря-кря", курча: "Пі-пі-пі". Нехай дитина запам'ятає ці звуки.

Закрийте всі малюнки, крім малюнка курки. Скажіть малюкові: "Пішли ми з тобою на птахоферму. Ідемо, а назустріч нам курка. Як вона привітається з нами?" Дитина відповідає: "Ко-ко-ко".

Далі послідовно відкривайте малюнки, що залишилися. Дитина повинна промовити відповідні звуконаслідування.

"Ко-ко-ко"

"Ку-ку-рі-
ку"

"Пі-пі-пі"

"Кря-кря-кря"

11. Гра "Чарівне дзеркало".

Дитина може стояти або сидіти на стільці. Дорослий підходить до неї і каже:

*Чарівне дзеркальце,
подивись на мене.
Я стою перед тобою,
а ти повторюй все за мною.*

Далі дорослий промовляє будь-яку нескладну фразу, супроводжуючи її якими-небудь рухами. Дитина повинна точно повторити фразу і рухи.

12. Гра "Визнач місце іграшки".

Розгляньте разом із дитиною зображені іграшки. Нехай малюк назве кожна з них. Поясніть малюкові, що кожна іграшка стоїть поміж якихось інших. Наприклад, пірамідка стоїть поміж машинкою і дзигною. Потім запитайте: **"Між якими іграшками стоїть м'яч?"** Дати відразу повну відповідь: "М'яч стоїть між ведмедиком і лялькою" — для малюка буде дуже складно. Нехай спочатку відповідає короткими фразами: **"Між ведмедиком"; "Між лялькою"**. Поступово привчайте малюка давати повну відповідь.

Щоб така гра стала цікавішою, можна використати справжні іграшки або речі. Коли дитина без вашої допомоги дасть дві-три правильні відповіді, ускладнюйте завдання, переставляючи іграшки.

13. Гра "Луна".

Дорослий то тихо, то голосно вимовляє звуки: [a], [o], [y]. Дитина луною відтворює кожен почутий звук із відповідною інтонацією та висотою звука. Можна грати, використовуючи сполучення: **ау, уа, уао, оа, уо.**

14. Гра "Віхола".

Поясніть дитині, що вона повинна зобразити, як висє віхола зимовим вечором. Скажіть: **"Віхола починається"**, дитина повинна тихо промовити: "У-у-у..." на сигнал **"Сильна віхола"** — повинна голосно промовити: "У-у-у..."; на сигнал **"Віхола скінчилася"** — замовкнути.

15. Гра "Придумай фразу".

Розгляньте із дитиною малюнок. Придумайте до нього невеличкі речення із двох-трьох слів. Потім запропонуйте дитині доповнити кожне речення одним новим словом і промовити всю фразу повністю; потім доповнити ще одним словом і знову сказати усю фразу цілком. Наприклад: *Хлопчик малює. Хлопчик малює фарбами. Хлопчик малює фарбами в альбомі. Хлопчик малює фарбами в альбомі сонечко.* Якщо дитині складно дібрати слово, допоможіть їй, ставлячи відповідні запитання: *"Що робить хлопчик?", "Чим малює хлопчик?", "У чому малює фарбами хлопчик?", "Що малює хлопчик фарбами в альбомі?"*

Не обмежуйтеся у грі малюнком, що ви бачите тут, доберіть у дитячих книжках інші цікаві сюжетні малюнки. Коли дитина оволодіє правилами гри, придумуйте і продовжуйте з нею фрази вже без малюнків.

16. Гра "Хто як кричить?".

На цих малюнках ви бачите цуценя і собаку, кошеня і кішку. Поясніть дитині, що у цуценяти тоненький голосок, воно гавкає так: "Гав-гав-гав" (промовте це "тоненьким" голосом). А у собаки інший голос: "Гав-гав-гав" (промовте це низьким голосом). У кошеняти також тоненький голосок: "Ня-а-в, ня-а-в, ня-а-в" (промовте "тоненьким" голосом). А у мами-кішки грубіший, вона нявкає так: "Ня-а-в, ня-а-в, ня-а-в" (промовте це низьким голосом).

Нехай дитина впізнає, кого ви зображуєте, а потім сама відтворить голоси зображених тварин.

№3 ВПРАВИ ТА ІГРИ ДЛЯ РОЗВИТКУ СЛУХОВОЇ УВАГИ

1. Гра "Що звучало?"

Дорослий добирає три-чотири іграшки, які можуть видавати різні звуки (барабан, брязкальце, дзвіночок, свисток тощо), знайомить дитину з їх назвами і звучанням. Після того як дитина це засвоїла, можна почати гру.

Дитина заплющує очі. Звучить одна з іграшок. Дитина має впізнати і назвати іграшку, що звучала.

2. Гра "Впізнай за звуком".

На столі лежать предмети зі скла, дерева, заліза, паперу тощо. Дитина заплющує очі. Дорослий бере по черзі предмети і створює ними різні звуки: бряжчить ключами, гортає книжку, стукає олівцем, шарудить газетою, переливає воду із чашки в чашку. Дитина повинна назвати предмет, яким був створений звук.

3. Гра "Магазин".

На столі стоять кілька однакових коробочок із різними предметами всередині. Покупець (дитина) запитує: "*Що є в магазині?*" Продавець (дорослий) відповідає, що в магазині є квасоля, гречка, борошно, цвяхи, гудзики. Покупець називає потрібний йому товар, бере по черзі коробочки, трусить ними і знаходить товар за звучанням. Продавець на слух перевіряє, чи не помилився покупець — знайшов за звучанням той товар чи ні. Дорослий і дитина можуть мінятися ролями.

4. Гра "Зустрічай гостей".

Для гри беруть три іграшки, наприклад зайчика, мишку і мавпочку, і добирають три іграшки, які можуть звучати (дзвіночок, свисток, брязкальце). Дорослий оголошує дитині, що до неї зараз прийдуть гості. Попереджає, що зайчик приїде із брязкальцем, мишка — зі свистком, мавпочка — із дзвіночком. Дитина відвертається, дорослий створює іграшками звуки. Малюк за звуком відгадує, який гість їде.

5. Гра "Де звучало?"

Дитина сідає у центрі кімнати на стілець і заплющує очі. Дорослий по черзі бере предмети, які можуть звучати, і з різних боків від дитини утворює ними звуки. Дитина на слух повинна визначити, який предмет звучав, і рукою показати, з якого боку було чути звук.

6. Гра "Тихо— гучно".

Для цієї гри потрібен бубон або інший музичний інструмент, яким можна утворювати гучні і тихі звуки (якщо немає ні того, ні іншого, використайте якусь іграшку).

Варіант 1. Дорослий стукає у бубон тихо, потім голосно і дуже голосно. Відповідно до звучання бубна дитина виконує такі рухи: під тихий звук їде на носочках, під гучний — просто їде, під дуже гучний — біжить.

Варіант 2. Дитині дають у руки два прапорці. Дорослий голосно стукає у бубон, дитина піднімає прапорці вгору й махає ними. Бубон звучить тихіше, дитина опускає прапорці.

7. Гра "Знайди іграшку".

Спочатку дорослий показує дитині іграшку, яку він ховатиме. Коли дитина вийде з кімнати, ховає її. Дитина заходить у кімнату — дорослий тихо плескає у долоні. Коли дитина наближається до того місця, де захована іграшка, дорослий плескає сильніше, коли віддаляється — плескати майже припиняє. Плескання у долоні можна замінити гучною і тихою музикою.

8. Гра "Піжмурки з дзвіночком".

Дитині зав'язують очі. Дорослий бере дзвіночок і ходить по кімнаті, дзвонячи ним. Дитина намагається "спіймати" дорослого.

9. Гра "Відтвори ритм".

Дорослий паличкою чи олівцем відтворює прості ритми: та-та, та-та; та-та-та, та-та-та, та-та-та. Дитина повторює їх.

10. Гра "Визнач кількість звучань".

Дорослий паличкою чи олівцем робить різну кількість ударів по столу. Дитина рахує і називає кількість. Потім сама відтворює таку саму кількість звучань.

11. Гра "Хто летить (біжить, іде, стрибає)?"

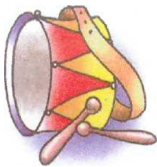
Дорослий пояснює дитині: "Я буду казати правильно і неправильно. Якщо я казатиму правильно, ти плескаєш у долоні, якщо ні — в долоні плескати не можна. Наприклад, я кажу: птах летить, літак летить, метелик летить — це правильно, і ти плескаєш у долоні. А якщо я кажу: кішка летить — це неправильно, у цьому разі плескати у долоні не можна".

12. Гра "Запам'ятай слова".

Дорослий промовляє 4—5 нескладних, зрозумілих дитині слів. Дитина має повторити їх у тому самому порядку (переставляти слова не можна).

13. Гра "Угадай по звуку".

Розгляньте разом із дитиною малюнки предметів, що утворюють звук. Назвіть кожен предмет і промовте звук, який він може утворювати. Потім,

Барабан
б'є: "бам-бам-бам"

Годинник
цокає: "цок-цок-цок"

Молоток
стукає: "тук-тук-тук"

Зозуля кує: "ку-ку, ку-ку"

Пароплав гуде: "у-у-у-у"

показуючи малюнок, запитуйте: "Що це?" або "Хто це?" Дитина має назвати предмет.

Після того, якщо це годинник, запитуйте: "Як він цокає?", якщо молоток: "Як він стукає?" і т. д.

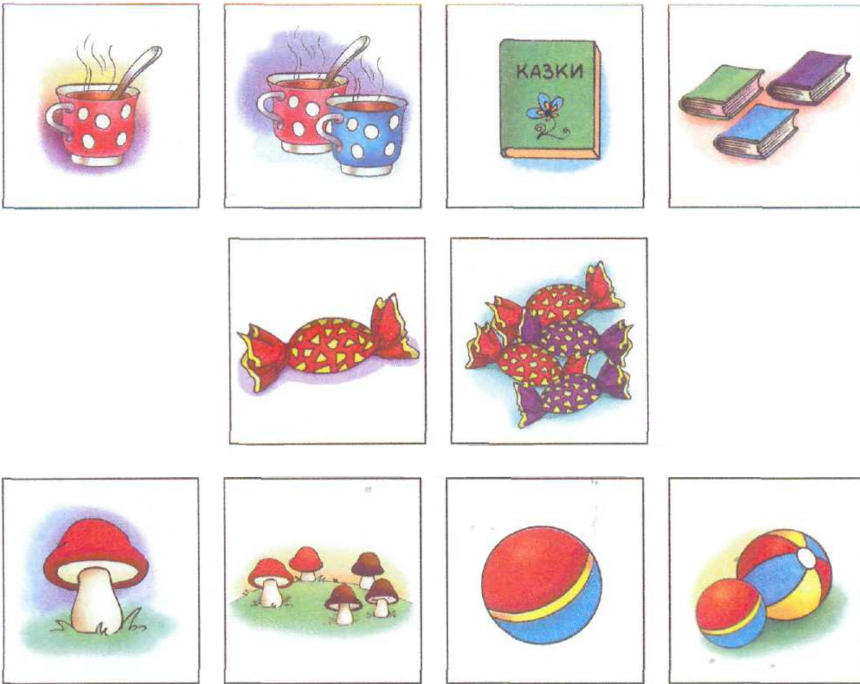
Коли дитина добре засвоїть зміст гри, змініть її: наслідуйте певний звук, а дитина нехай називає і показує предмет.

14. Гра "Горщик".

Дорослий і дитина сідають на підлогу один проти одного і перекичують м'яч (горщик). Коли дорослий котить м'яч і каже "холодний", дитина має зловити м'яч. Якщо дорослий скаже "гарячий", дитина має відбити м'яч.

15. Гра "Один предмет чи кілька".

Розгляньте разом із дитиною малюнки. Поясніть їй, що коли предмет один, то він називається "чашка", "книга", "цукерка", "олівець", "гриб", "м'яч". Коли предметів кілька, то вони будуть називатися "чашки", "книги", "цукерки", "гриби", "м'ячі". КОЛИ дитина це засвоїть, чітко вимовляючи назви предметів, попросить її показувати потрібний малюнок, наприклад: "Де чашка?", "Де чашки?", "Де цукерка?", "Де цукерки?" Виділяйте голосом закінчення, яке позначає множину (наприклад, **книги, гриби**), щоб дитина зрозуміла, який звук "відповідає" за позначення множини предметів.

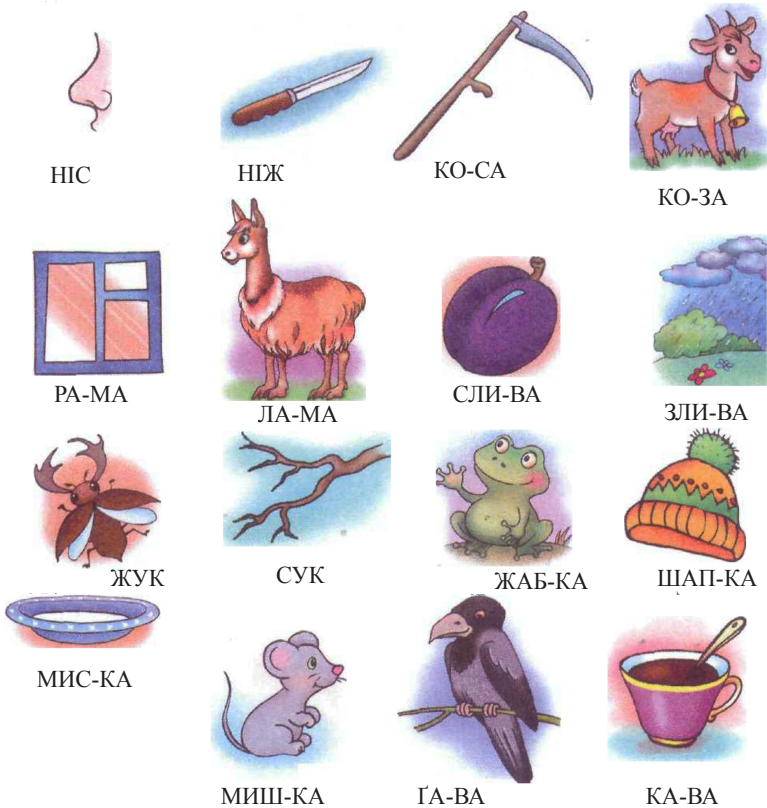

Для цієї гри можна використати справжні предмети. Розкладіть на столі зошити, книги, ручки, олівці. Після цього звертайтеся до дитини з проханнями: "Візьми зошит", "Візьми зошити", "Візьми книгу", "Візьми книги", "Візьми ручку", "Візьми ручки", "Візьми олівець", "Візьми олівці". Дитина повинна виконати кожне завдання.

16. Гра "Покажи малюнок".

Уважно розгляньте малюнки разом із дитиною, називаючи кожен з них. Після

цього запитуйте у малюка: "Де миска?", "Де мишка?", "Де слива?", "Де злива?" (і далі ставте до кожної пари малюнків аналогічні запитання). Дитина має показати відповідний малюнок.

№4 ВПРАВИ ТА ІГРИ НА РОЗВИТОК ДРІБНОЇ МОТОРИКИ

Черепашка

Черепашка — костюмашка
 В хитрій хатці проживає.
 То висуває голівку,
 То назад її ховає.

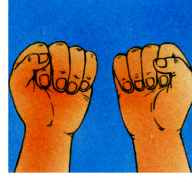
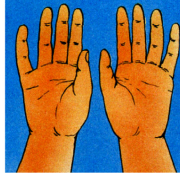
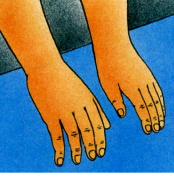

Покласти кулачки на стіл, можна легесенько постукасти ними, далі висунути вказівні пальці, потім сховати назад.

Жабенятко

А у жабеняти
Язик липкуватий:
Ховайтесь щодоуху,
Комарі і мухи.

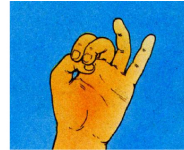

Постукувати пальчиками по столу, підняти і показати обидві долоньки, стиснути пальці в кулачки.

Гусак

— Де долонька?
— За горбком.
— З чим долонька?
— Із ставком.

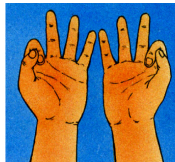
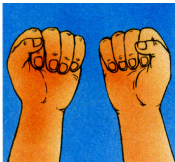
Великий палець — наш гусак.
Вказівний — впіймав на гак.
А середній — пух обскуб.
Безіменний — піч топив,
Щоб мізинчик суп варив.

Відвести руки за спину, показати долоньку, права рука посередині лівої долоньки обводить круг. Згинати по черзі пальці, починаючи з великого.

Галявина

На галявці — зайченята,
Борсучки і ведмежата,
Жабенята і снот.
На галявинку сюди
Поголяти ти прийди!

Стискати пальці кулачком в ритмі забавлянки. Перелічуючи тварин, згинати по чергово пальці обох рук. На останні рядки помахати долоньками в напрямку до себе.

Двоє кошенят.

Стрілись двоє кошенят:

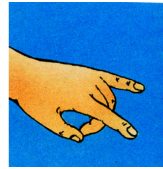
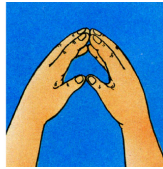
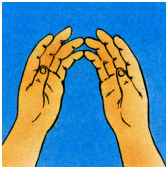
"Няв — няв!"

І двоє цуценят: "Гав — гав!"

І двоє лошачків: "Р — р —р!"

І двоє бичків: "Му — у — у!"

А рогаті ж... Ну і ну!!!

На кожен рядок з'єднувати по черзі пальці правої і лівої рук, починаючи з мізинця, далі показати роги, випрямляючи вказівні пальці і мізинці.

№5 ВПРАВИ ДЛЯ ВІДОБРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ ЗА ДОПОМОГОЮ МІМІКИ, ЖЕСТІВ, РУХІВ ТІЛА

Вправа 1. За допомогою міміки покажіть різне відношення до запитання "Як поживаєте?" (можна використовувати жести).

- "Дякую, добре".а
- "Не дуже добре".
- "Навіть не можу відповісти".
- "Живу дуже добре".
- "Погано".
- "Більш добре, ніж погано".

Вправа 2. Зробіть такий вираз обличчя, який зможе розсмішити вас самих.

Вправа 3. "Нежданий гість". Покажіть своє відношення (без врахування жорстких правил етикету) до появи нежданого гостя.

Вправа 4. Виконується в парі. Ставте один одному запитання, відповідь давайте за допомогою тільки міміки.

Вправа 5. "Примірте" перед дзеркалом різні посмішки. Покажіть мімікою, якою може бути посмішка (холодна, добра, вимучена тощо).

Вправа 6.

- "Намалюйте" поглядом різні фігури (на стіні, у небі).
- Не повертаючи голови, проведіть поглядом по периметру свого зору: зверху

вниз, праворуч, знизу вверху, ліворуч і т. д.

- Швидко концентруйте погляд на будь-якій точці предмету перед собою.
- Утримайте погляд на віддаленому предметі протягом декількох хвилин.

Вправа 7. "Наглядач".

- Придивіться до чийогось обличчя. Уявіть це обличчя усміхненим, гнівним, зажуреним, наляканим.
- Поспостерігайте за рухами, жестами та мімікою двох людей, які спілкуються.

Вправа 8. Покажіть перед дзеркалом різний емоційний стан — радість, гнів, страх, ніжність, задоволення, подив, цікавість, відчай, збудженість, сором. Змінійте маски та пози.

Вправа 9. "Виліпити скульптуру". Покажіть перед дзеркалом наступні пози: мислителя, скрипаля, сплячого погонича, боксера, пацієнта зубного лікаря, водія, стрільця, землекопа, штангіста, оратора, лижника та інше.

Вправа 10. Прийміть позу спілкування: тулуб трішки нахилений у бік співрозмовника, руки відкриті і повернені до нього, привітний погляд і доброзичливий вираз обличчя.

Вправа 11. Пройдіть маршовим та прогулянковим кроком; дрібною, поважною, бадьорою ходою, пританцьовуючи, підскоком, обережно переступаючи. Покажіть ходу мрійника, моряка, кульгавої людини, старця. Придумайте та покажіть інші варіанти.

Вправа 12. "Я — не я!" Уявіть себе твариною, птахом, комахою (ведмідь, кенгуру, лисиця, слон черепаха, бегемот, чапля, муха, гуска і т. д.). Обіграйте в позах та рухах поведінку цієї тварини.

Вправа розрахована на повну внутрішню свободу.

Вправа 13. Покажіть за допомогою рухів та жестів ряд дій будь-якої діяльності (приготування їжі, прасування, спів, малювання, огляд виставки, вишивання тощо).

Вправа 14. Уважно спостерігайте за виконанням дій іншою людиною, намагаючись вловити її почуття. Потім повторіть усі рухи, з точністю імітуючи швидкість жестів, положення тіла, міміку.

Вправа 15. Відобразіть характерні для тієї чи іншої ситуації жести, позу, ходу. Усвідомте стан та почуття, які виникають у даній ситуації:

- йдете по лісі, де багато комарів (по вузькій стежині у горах, по березі моря, по битому склу, по хиткому містку, по канату);
- в магазині проштовхуєтесь в юрбі до прилавка;
- вболіваєте на стадіоні під час футбольного матчу;
- поспішаєте на потяг;
- граєте в сніжки;
- поступаєте своїм зручним місцем комусь іншому;

- ліпите з глини;
- розпалюєте піч;
- збираєте яблука в саду;
- піднімаєте гирю;
- шукаєте щось у темній кімнаті.

Вправа 16. Розіграйте етюд. Вам потрібно щось взяти із шухлядки письмового столу, а у кутку кімнати лежить собака. Пройдіть по кімнаті так, ніби собака вас зовсім не знає.

Вправа 17. "Розмова по телефону". Подивіться на себе у дзеркало, коли ви говорите по телефону. Співрозмовник вас не бачить, але ви все одно жестикулюєте. А тепер — увага! Ніяких жестів. Замість обличчя — маска. Тільки за допомогою голосу розізіть, розсмішіть, переконайте, налякайте уявного співрозмовника.

Вправа 18. "Гра з хмаринкою". Уявіть, що до вас на долоні рук сіла пухнаста хмаринка, підкиньте її та спіймайте, перекиньте із однієї руки на іншу, обережно відпустіть вверх, попрощайтесь.

Вправа 19. "Руки, які розмовляють". Виразними рухами рук покажіть різні емоційні стани (ласку, хвилювання, сором, погрозу, напруження, наказ, захват, вдячність, відчай, незадоволення, готовність приступити до справи щирість, здивування, небажання слухати).

Вправа 20. Виконується в парі. По черзі підходьте один до одного, простягаючи долоні назустріч. Під час торкання долонь відправте добрі побажання один одному.

Вправа 21. Виконується в парі. Привітайтеся (попрощайтесь), дивлячись один одному у вічі. Покажіть жестом, рухом, словами привітання (прощання), дружнє, офіційне на відстані.

Вправа 22. "Узгоджені дії". Виконуйте узгоджено в парі уявні фізичні дії:

- різка дров;
- перетягування канату;
- спаринг.

Вправа 23. "Диригент". Уявіть, що ви диригент оркестру. Що ви будете робити, якщо звучання оркестру вам не подобається (воно має бути більш чи менш сильнішим)? Яким має бути вираз обличчя диригента, якщо в партитурі вказано "жваво", "стримано"? Обіграйте мімікою.

Вправа 24. Обіграйте етюд. Візьміть зі стола нитку, ніби це змія, бісерні буси, гаряча печена картопля, тістечко бізе, коник стрибунець.

Вправа 25. Виконується в парі. Передайте один одному книгу, ніби це бомба, шматок смачного пирога, кришталева ваза, квітка кульбаби.

Відобразіть характерні для кожної ситуації жести, позу. Усвідомте стан і почуття, які при цьому виникають.

1. Вправа "Весела хустинка" (або, залежно від атрибута, "Чарівна сніжинка", "Жовтий листочок" тощо).

Педагог підкидає вгору хустину. Поки вона падає, діти плескають у долоні (або б'ють долоньками по колінах злегка загнутих ніг). Як тільки вона торкнеться килима, всі завмирають. Педагог, торкаючись кожної дитини по черзі, "оживлює" її і пропонує виконати завдання.

Завдання: А. Назвати звуки, позначені кружечком голосні, однією рисою (тверді приголосні) чи двома рисками (м'які приголосні). Б. Пригадати і назвати слова, які починаються зі звука, позначеного   або .

2. Вправа "Змійка" (або "СНІГОВИЦЯ" чи "Пустотливий вітрець").

Діти стоять шеренгою одне за одним. Обличчям до них стоїть педагог з м'ячем (сніжкою, гілочкою штучних квітів) у руках. Передаючи м'яч першій у шерензі дитині, він пропонує виконати завдання.

Завдання: А. Назвати односкладове слово (пригадати дзвінку приголосну...) і, повернувшись назад усім тулубом передати м'яч наступному в шерензі. Б. Назвати односкладове слово (або пригадати м'яку приголосну...), але м'яч передати, повернувшись у бік, протилежний тому, звідки його отримав.

3. Вправа "Веселі рукавички" (або "Тяпки-ляпки", якщо педагог не надягає рукавички).

Педагог надягає на руки стилізовані рукавички, на кожній з яких написано по літері. Діти по черзі підбігають до педагога, вдаряють правою рукою по одній з рукавичок і називають при цьому слово зі складом, в якому є відповідна літера.

4. Вправа "Сонячні промінчики".

Після слів педагога: "Станьте хто де хоче!", — діти вільно розташовуються в ігровому просторі, кружляючи з піднятими вгору руками ("мерехтять", наче сонячні промінчики). Потім завмирають і після "оживлення" по черзі виконують завдання.

Завдання: А. Пригадати назви меблів, що мають два склади (шафа, диван, стілець, крісло). Б. Пригадати назви видів транспорту з трьох складів (тролейбус, автобус мотоцикл...). В. Пригадати назви тварин з одного складу [жит, кіт, лев, рись, морж...).

5. Гра "Гопачок".

Педагог називає звук. Діти повинні тупнути ногою, почувши голосний звук, і присісти, тримаючи руки на поясі, почувши приголосний звук. Той, хто помилився, вибуває з гри. Діти, які виконали усі завдання правильно, вважаються переможцями.

6. Вправа "Зайченята" (або "Стрибунці").

Перший варіант. Діти стають шеренгою обличчям до вихователя. Педагог, звертаючись по черзі до кожного малюка, називає слова. Дитина має прострибати на двох ногах (неначе зайчик) на місці або вперед стільки разів, скільки складів у запропонованому слові.

Другий варіант. Дитина стрибає під звуки маракаса куди захоче. Як тільки звуки музики стихнуть, вона зупиняється, піднімає з підлоги вирізане з картону контурне зображення "морквинки", виймає вкладену в кишеньку на "морквинці" картку з літерою (позначкою звука словом тощо), розглядає її та виконує завдання педагога.

7. Вправа "Веселі равлики".

Діти стають у шеренгу пліч-о-пліч. Педагог, звертаючись по черзі до кожної дитини, пропонує зробити вперед стільки маленьких кроків (приставляючи ступню до ступні), скільки складів вона почує у запропонованому, слові. Зробивши цих кілька кроків, вона лишається на новому місці.

8. Вправа "Святкова гірлянда" (або "Чарівна брама", "Чарівні ворітця").

Діти стають у шеренгу одне за одним. Попереду ширенги стає педагог, тримаючи за руку одну дитину. Піднявши руки вгору, вони утворюють "ворітця". Вихователь пропонує малятам підбігаючи по черзі до воріт, виконувати завдання, а потім пробігати крізь ворітця й ставати у кінці шеренги.

Завдання:

А. Де стоїть звук [ш] (ж, р) у слові — на початку, в середині чи в кінці? Слова: шахи, душ, кошик, рушник, шафа, куліш, пшоно...

Б. Визначити в слові останній звук. Слова: сом, суп, мак, зуб, дід, кіт, удав, ніж, душ, пиріг, горіх, віз, узвар, пенал...

В. Повторити правильно складне слово: шахіст, машиніст, штепсель, пастушок, соняшник, страшно...

9. Гра "Крок уперед, крок назад..."

Діти стають у шеренгу. Педагог називає слова. Малята повинні зробити крок уперед, почувши звук [р] і крок назад, почувши звук [л] {[ш], [с] тощо,); паркан, липа, колесо, цукор, веселка, хмара, ранок, килим, гроно. димар; снігур... Той, хто помилиться, вибуває з гри. Малята, які все виконають правильно, стають переможцями.

10. Вправа "Віночок" (або "Ялинкове намисто", "Горобине намисто" чи "Новорічний танок").

Діти ідуть по колу, співаючи: "Хоровод повели, та призи здобули...". Усередині кола розкладено "призи" — великі контурні зображення іграшок, предметів з картону (діти зможуть їх розфарбувати після сну під час самостійної художньої діяльності).

Завдання: Педагог (або ведучий) вигукує; "Хоровод, зупинись, той, у кого в імені... **А.** — три склади, **Б.** — два склади, **В.** — один склад, навколо себе обернись! Молодці! Тепер вибирайте собі призи!

11. Вправа "Срібні дзвони".

Діти стають у коло, Педагог називає слова і пропонує передавати одне одному "срібний" дзвіночок, продзвенівши ним стільки разів, скільки складів у запропонованому слові. Слова: дзвін, шерхїт, горобина, барабан, ніч, день, сорока, валіза, діти...

12. Вправа "Гави".

Педагог звертається до малят: "Діти, станьте на майданчику, хто де хоче. Уявіть собі, що ви гави: поки звучить музика (звуки маракаса), ви походжаєте, високо піднімаючи ноги, тримаючи руки трохи витягнутими назад, неначе крила. Але щойно музика змовкне, ви маєте завмерти. А потім кожний по черзі виконуватиме моє завдання..."

Завдання:

А. Назвати у слові перший звук. Слова; Аня, учень, ірис, обруч, йод, миша, нитки, школа, жук, вишні, лапи, гудзик, рак, чайка, щиглик...

Б. Сказати, де в слові — на початку, в середині чи в кінці — знаходиться звук (а, у, м, н, о). Слова: сад, агрус, капці, мова, буквар, весна, айстри, рука, апельсин, мак...

13. Вправа "Журавель та жабки".

Після слів педагога: "Станьте, хто де хоче", діти вільно розмішуються в кімнаті. Педагог — "журавель", діти — "жабки". Поки журавель походжав, жабки стрибають і кумкають. Коли ж він зупиниться, взявши руки в боки, жабки завмирають, а потім по черзі виконують завдання педагога.

Завдання:

А. Сказати навпаки: веселий (сумний), чорний (білий), холодний(гарячий), добрий (поганий), молодий (старий), високий (низький) тощо.

В. Відповісти на запитання; "Чим їдять? (Ложкою). Копають? (Лопатою), Шиють? Рубають? Підмітають? Ріжуть? Косять? Пишуть? Малюють? В'яжуть? Прасують? Причісують?.

14. Вправа "Довга лоза" (або "Чехарда").

Діти стають у дві шеренги. Ті, що стоять у першій, присідають, а діти з другої шеренги виконують по черзі завдання педагога та перестрибують через дітей з першої шеренги (після чого ті піднімаються, щоб не перебувати довго в незручній позі). Коли всі з другої шеренги виконають завдання і перейдуть у першу, наступає черга виконувати завдання дітей, що опинилися позаду.

Завдання:

А. Дібрати де запропонованого слова ознаку, наприклад: книга — цікава. Слова: зима, літо, олівець, груша, діти, яблука, руки тощо.

Б. Дібрати до запропонованого слова дію, наприклад: заєць — стрибає. Слова: кіт, рибка, пташка, машина, чайник, олівець, лампа тощо.

В. Назвати слово з апострофом.

15. Вправа "Пташиний базар".

Педагог пропонує дітям уявити, що вони — птахи, і вигукує: "Полетіли птахи в синє небо!" Вихователь разом з малятами змахують руками, імітуючи рухи крил. Потім він каже: "Присіли птахи відпочивати... {Усі присідають}. Відпочивають — та цікаві завдання виконують Педагог пропонує кожному по черзі завдання.

Завдання:

А. Повторити пари слів: шах— жах, шапка—жабка, миша— межа, каша — кажан, шум-жук, вантаж - лаваш, жолоб — шолом, пишу—ходжу, паша —вежа тощо.

Б. Повторити пари слів: суп — шум, сани - шахи, сума — шуба, миска — мишка, сопіти — шипіти, каска — кашка, каса — каша, ватра — аркуш, куліш - крокус, агрус — Тиміш, фікус — суміш тощо.

16. Гра "Розірви ланцюжок".

Діти стають у шеренги, одна навпроти другої, тримаючись за руки. Гравці мають по черзі виконати завдання педагога, а потім побігти та розірвати в будь-якому місці "ланцюг" другої команди, а після цього забрати до своєї команди одного з гравців команди-суперника. Якщо ж дитина не змогла виконати завдання або "розірвати" шеренгу другої команди, вона має лишитися в тій команді. Виграє та команда, в якій виявиться більше дітей.

17. Вправа "Морські хвилі".

Діти стають у шеренгу, тримаючись за руки. Педагог пропонує показати, як піднімаються та опускаються морські хвилі (діти по черзі піднімають та опускають руки, повільно просуваючись уперед), і промовляє: "Покотилися морські хвилі, покотилися..." За командою педагога діти завмирають та по черзі виконують його завдання.

Завдання: А. Пригадати і назвати м'які приголосні. Б. Назвати тверді приголосні.

В. Назвати слава, в яких наголос падає на перший (другий, останній) склад.

18. Вправа "Дружні долоньки".

Діти шикуються у шеренгу одне за одним. Педагог стає до них обличчям і простягає перед собою руки долоньями вгору. Вихователь називає якийсь з вивчених дітьми звуків (або певне слово). Дитина пригадує та називає слово з цим звуком (або плескає в долоні стільки разів, скільки складів у запропонованому слові, водночас їх промовляючи), після чого вдярає своїми долоньками по долонях педагога та перебігає в кінець шеренги.

19. Вправа "Вітання від чарівниці Весни" (Осені чи Зими).

Дається наприкінці заняття.

По колу розкладено великі кольорові конверти (за кількістю дітей). У кожному — завдання для тренування дрібної моторики рук: обвести по контуру, домалювати, розфарбувати тощо. Дітям пропонують пробігти по колу під музику. Коли музика змовкає, всі зупиняються, піднімають найближчі до себе конверти, виконують завдання педагога (назвати слово з певним звуком чи певною кількістю складів тощо), потім відкривають конверти і виконують завдання, які вміщені в них: обвести по контуру зображення чарівниці Весни, домалювати метелика, розфарбувати квіти тощо.

№7 ХУДОЖНЬО-МОВЛЕННЄВИЙ МАТЕРІАЛ

Кіт та миша

Одного разу зловив старий кіт Мурлика для свого малого синка Мурчика живу мишу.
— Тримай добре, щоб не втекла! — сказав і пішов до своєї роботи.

Котик тримав мишу сильно і придивлявся до неї цікаво. Миша була вся сіра, лиш хвостик мала чорнявий, і він був весь обмашений салом, бо якраз верталася з комори. Це була стара і досвідчена миша. Вона зараз пізнала, що її тримає молодий котик. Для того примружила свої хитрі очі й сказала тихесенько:

— Котику-братику!

— Говори голосніше, бо я не чую! — сказав Мурчик грубим голосом, удаючи басок. Він хотів, щоби всі вважали його старим, і думав, що, удаючи грубий голос, будуть його всі поважати.

— Коли не можу, — шепотіла миша, — бо ти мене, пане Мурчик, так страшно тиснеш; ти такий дужий!

— Еге, правда, що я маю сильну руку, — сказав малий хвалько і підніс трохи лапу, котрою притискав мишу.

— Я ще ніколи не бачила такого страшного і сильного кота, — стала підлещуватись миша. — А які ти маєш страшні очі! Ой! — вона мружила очі, а цілим тілом випручувалася, щоб втекти з кігтів кота.

— Любиш молоко? — спитала нараз.

— Молоко як молоко, але сметану дуже люблю!

— Ага, ага, сметану! Я знаю таке мудре латинське слово, що як його сказати, відчиняться двері комори самі. Можеш тоді їсти молоко, і сметану, і ковбасу — все, що хочеш!

— Ну, скажи це слово!

— Пусту, то скажу!

Мурчик пустив.

— Фік-мік! — крикнула миша, і тільки її кіт і бачив.

Іван Крип'якєвич

Як білочка врятувала дятла

Серед зими потепліло, пішов дощ, а потім знову замерзло. Вкрилися льодом дерева, зледеніли шишки на ялинках. Немає чого їсти дятлові: стукає об лід, а до кори не достукається. Б'є дзьобом шишку, а зернятка не вилущуються.

Сів дятел на ялині й плаче. Падають гарячі сльози на сніг, замерзають.

Дивиться білка з дупла — дятел плаче. Стриб — стриб, прибігла до дятла.

— Чого це ти, дятле, плачеш?

— Немає чого їсти білочко.

Жаль стало білочці дятла. Винесла вона з дупла велику ялинкову шишку. Поклала між стовбуром і гілкою. Сів дятел біля шишки та й ну довбати її дзьобом.

А білочка сидить біля дупла й радіє. І білченята а дуплі радіють. І сонечко в небі радіє.

Василь Сухомлинський

Корова, кінь і пес.

(Українська народна казка)

Корова, кінь і пес засперечалися між собою, кого із них господар найбільше любить.

— Звичайно, мене, — каже кінь, — я йому плуга й борону тягаю, дрова з лісу вожу, він сам на мені в місто їздить. Пропав би він без мене.

— Ні, господар більше мене любить, — каже корова, — я все його сімейство молоком напуваю.

— Ні, господар більше мене любить, — гарчить пес, — я йому хату стережу.

Вислухав господар цю суперечку та й каже:

— Перестаньте сваритися, всі ви мені потрібні, і кожен із вас добрий на своєму місці. Але сам себе ніхто не хвалить!

Як лиска голосок собі кувала.

Прийшла Лиска —

Руда кішка —

У село до коваля

І тихенько промовля:

— Чи могли б ви,

А чи ні,

При ковадлі, при вогні

Голос викувать мені?

— Голос викувать не важко,

Вибирай на смак, будь ласка:

Голос квітів, голос травки,

Голос вітру чи журавки,

Голос осені чи літа,

Соловейка, а чи жита?

Голос рути, голос м'яти...

То ж який тобі скувати?

Лиска тихо промовля:

— Отакий, як в солов'я!

І зрадіють в небі зорі,

Колос в полі, риба — в морі,

Пташенята і звірята,
І дорослі, і малята!
От ковалик: цок та цок
І скував їй голосок.
Лиска вихором у хатку,
Заспівала пісню татку.
Лис, як пісеньку послухав,
То прищулив зразу вуха.
Заспівала пісню мамі —
В мамі з вухами те ж саме!
Всі, хто пісню Лиски слухав
Клали зіллячко у вуха!
...Розбіглися по хагах
Пташенята і звірята.
І потекли у Лиски
Двома струмками слізки.
Тоді озвався дідуньо Лис:
— А ти, Лисичко, не журись.
Прислухайсь краще, придивись —
Сонце, вітер і діброва —
Кожне має свою мову.
І найтонший колосок
Має власний голосок.
Власний!

Жадібна жаба

Жили — були поважний Жук, обережний Вуж та жадібна Жаба. Одного разу поважний Жук каже Вужу:

- Потрібно нам дах пофарбувати.
- Пофарбувати можна, — каже обережний Вуж.
- Тільки якою фарбою ?
- Жовтою, — поважно сказав Жук.
- Але у нас немає жовтої фарби...
- Йдемо попросимо у жадібної Жаби, у неї ціла бочка жовтої фарби.
- А жадібна Жаба в цей час їла джем із жбана.
- Побачила, що до неї йдуть Жук та Вуж, швиденько сховала джем та сидить жде.
- Здрастуй, Жабо! Дай нам жовтої фарби дах пофарбувати?
- Не дам !— відповіла жаба, — Шкода фарби.
- Пішли Жук та Вуж ні з чим, а Жаба знову за джем взялась.
- Тут прилетів Джміль та дзижчить:
- Дай тріш — шечки дж — жему, Жабо,
- Не дам.
- Ах ти, ж — жадібна! — розсердився Джміль та як вжалить Жабу.
- Жаба з переляку — плиг у бочку з жовтою фарбою. Вилзла вся жовта та плаче жовтими слізьми:
- Пожалуйте мене, нещасну!
- Але нікому не було шкода жадібну жовту Жабу.

(Г.Юдін)

8. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРСПЕКТИВНИЙ ПЛАН "ЛОГОПЕДИЧНИХ П'ЯТИХВИЛИНОК" ДЛЯ ДІТЕЙ "ГРУПИ-РИЗИКУ" РАНЬНОГО ВІКУ

тиждень	Розвиток зв'язного мовлення	Підготовчі артикуляційні вправи, ігри	Розвиток дрібної моторики	Розвиток мовленнєвого дихання та сили голосу	Розвиток слухової уваги та фонематичного слуху
Жовтень					
3-4	Казка про "Веселого Яячка"	Гра «Є у мене, є у тебе»	Робота з кубиками	Вправа «Вітрячок»	Гра «Веселий Грай лик» (відшукати, що звучало серед дитячих музичних інструментів)
Листопад					
1-2	Вірш В. Паронової «Мос тіло» (язик, щокки, губи, зуби)	Гра "Зроби як я"	Робота з кубиками	Вправа «Листочки шелестять»	Показати на собі, про що йдеться у віршику В. Паронової «Мос тіло»
3-4	Казка «Ріпка»	Вправи "Жабка", «Слоник»	Вправа "Силач" (затиснути гумову іграшку двома руками)	Вправа «Листопад»	Гра "Хто уважний" (виконати доручення за вказівкою)
Грудень					
1	Казка «Ріпка»	Вправа «Лопатка»	Розрізна картинка "Ріпка"	Гра "Тихо-голосно"	Гра "Хто як кричить" (звуконаслування коту, собачі, миші)
2-3	Казка «Колобок»	Вправи «Лопатка», "Голка"	Робота з пластиліном. Вправа "Колобок"	Вправа "Вітер"	Гра "Вдгадай хто сказав"
4	Казка "Рукавичка"	Гра "Що погулеш – покажи" (повторення артикуляційних вправ)	Робота з паличками "Сніжинка"	Вправа "Сніжинко – лети!"	Гра "Пісенька підкаже" (діти під музику довільно рухаються, а коли музика затихає – зупиняються)
Січень					
3-4	Казка "Рукавичка"	Вправа "Коник"	Обведи по контуру. Вправа "Рукавичка"	Вправа "Гарячий чай"	Гра "Покажи де звучить"

Лютий					
1-2	Казка "Рукавичка"	Вправа "Машина бусує"	Робота з геометричними фігурами. Вправа "Вкладі візерунок на рукавичці"	Вправа "Зігрій ручки" Гра "Віхола"	Гра "Мишенятко Пік" (відтворити послідовність рухів, які створило мишенятко Пік: шкребіт, пишання іграшки, дрібний стукіт пальцями по поверхні столу)
3-4	Казка "Вовк і козенята"	Вправа "Машина бусує"	Написування намиста. Вправа "Намисто"	Гра "Віхола"	Гра "Де дзвонили?" (гра з дзвіночком)
Березень					
1-2	Казка "Вовк і козенята"	Вправа "Годинник"	Робота з різнокольоровими кришечками. Вправа "Бєдрик"	Гра "Гіло-голосно"	Гра "Хто як кричить?" (звуконаслідування вовку, козеняткам)
3-4	Казка "Три ведмедя"	Гра "Що почувш – покажи" (повторення артикуляційних вправ)	Шнурування	Вправа "Кораблики пливають"	Гра "Відгадай хто сказав"
Квітень					
1-2	Казка "Три ведмедя"	Вправа "Індик"	Робота з кльями "Тобудуй пірамідку"	Вправа "Водичка кипить"	Гра "Лялька плаче"
3-4	Казка "Курочка Ряба"	Вправа "Індик"	Розрізна картинка "Яйце"	Вправа "Здуй пір'їнку"	Гра "Хто кричить?"
Травень					
1-2	Казка "Курочка Ряба"	Вправа "Дощик"	Складання зерен у коробку	Вправа "Кульбаба"	Гра "Хто як кричить?" (звуконаслідування півно, курочці, курчатку)
3-4	Вірш В. Щураг "Котик з хати вибіг: "Гав!"	Гра "Що почувш – покажи" (повторення артикуляційних вправ)	Гра "Звуковий театр" (вправа для пальців "Дощик", ніби гра на фортепіано)	Гра "Гіло-голосно"	Гра "На бабусинім дворі" (слухаючи вірш, діти повторюють відповідні звуконаслідування)

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРСПЕКТИВНИЙ ПЛАН "ЛОГОПЕДИЧНИХ П'ЯТИХВИЛИНОК" ДЛЯ ДІТЕЙ "ГРУПИ-РИЗИКУ" МОЛОДШОГО ВІКУ

тиждень	Розвиток зв'язного мовлення	Підготовчі артикуляційні вправи, ігри	Розвиток дрібної моторики	Розвиток мовленнєвого дихання та сили голосу	Розвиток слухової уваги та фонематичного слуху
Жовтень					
3	Казка про "Веселого Язичка"	Гра «С у мене, є у тебе»	Робота з кубиками (побудова з 9 кубиків)	Вправа «Вітрячок»	Гра «Веселий Грайлик» (відшукати, що звучало серед дитячих музичних інструментів)
4	Казка про «Веселого Язичка»	Гра «Зроби, як я»	Робота з кубиками	Вправа «Вітрячок»	Гра «Звукові піжмурки» (дитина із зав'язаними очима має впіймати дорослого орієнтуючись на звук дзвіночка)
Листопад					
1-2	Вірш В. Паронової «Моє тіло» (язик, щок, губи, зуби)	Вправа «Жабка»		Вправа «Листочки шелестять»	Показати на собі, про що йдеться у віршику В. Паронової «Моє тіло»
3	Казка «Ріпка»	Вправа «Слоник»	Викласти послідовно фігурки героїв казки «Ріпка»	Гра «Гіхо-гуччо»	Гра «Мишенько Пік» (діти відтворюють звуки в тій послідовності, в якій створило мишеня Пік»)
4	Казка «Ріпка»	Вправа «Жабка», «Слоник»	Скласти розрізану картинку «Ріпка»	Вправа «Листопад»	Гра «Пісенька підкаже» (діти рухаються під музику, а коли музика затихає – зупиняються)

Грудень				
1-2	Казка «Котик і півник»	Вправа «Лопатка», «Голка»	Вправа «Гребінець» (виконання фігур пальцями)	Вправа «Сніжинко, лети!» Вправа "У лісі" Вправа "Зітріємо ручки"
3	Казка «Котик і півник»	Гра "Що почуєш – покажи" (повторення артикуляційних вправ)	Робота з кольоровими смужками	Гра "Хто як кричить" (звуконаслідування героям казки "Рукавичка")
4	Казка "Рукавичка"	Гра "Що почуєш – покажи" (повторення артикуляційних вправ)	Обведи по контуру. Вправа "Рукавичка"	
Січень				
3-4	Казка "Рукавичка"	Вправа "Машина буксує"	Робота з геометричними фігурами. Вправа "Рукавичка"	Гра "Зустрічай гостей"
Лютий				
1-2	Казка "Коза-дереза"	Вправа "Машина буксує"	Виконання фігур пальцями Вправа "Коза"	Гра "Де звучало?" (дитина на слух визначає який предмет звучав)
3-4	Казка "Коза-дереза"	Вправа "Грка"	Шнурування	Гра "Знайди іграшку" (за гучністю оплесків відшукати іграшку)
Березень				
1-2	Казка "Лисича і глечик"	Гра "Що почуєш – покажи"	Гра "Сухий басейн"	Гра "Горщик"
3-4	Казка "Лисича і глечик"	Вправа "Гойдалка"	Вправа "Дошик шиви"	Гра "Один предмет чи кілька"
Квітень				
1-2	Казка "Про ведмелю"	Вправа "Гойдалка"	Робота з різнокольоровими кришечками	Вправа "Водичка кипить"
3-4	Казка про ведмеля"	Гра "Що почуєш – покажи"	Вкладення фігур за формою	Гра "Що ми бачили – не скажемо, а що робили – покажемо" (одна дитина показує рухи, а інша – відгадує)
Травень				
1-2	Повторення пройденого матеріалу			Гра "Покажи малюнок"

№8 ОРІЄНТОВНИЙ ПЛАН “ЛОГОПЕДИЧНИХ П'ЯТИХВИЛИНОК” ДЛЯ ДІТЕЙ “ГРУПИ-РИЗИКУ” СЕРЕДНЬОГО ВІКУ

Тижд ень	Зв'язне мовлення	Розвиток				Артикуля - ційної моторики
		Мовленнєвого дихання та сили голосу	Зорової пам'яті	Слухової пам'яті	Дрібної моторики	
Вересень						
4 Обстеження мовленнєвого розвитку дітей з використанням методу казкотерапії на матеріалі казки “Вінні - Пух”						
Жовтень						
1	Казка “Колосок”	Вправа “Флогер”	Гра “Чого не стало”	Гра “Вгадай, що звучить ?”	Вправа “Гребінець”	Вправи “Хом'ячок”, “Ховрашок”
2	Українська народна казка “Колосок”. Описова розповідь за зразком	Вправа “Сильний вітер”	Порівняння двох мишеят (чим подібні й чим відрізняються)	Додати пропущене слово: “Півник знайшов...” “Подув дужий...” “Півник... піріжкі”	Пройти по лабіринту	Вправи: “Жабка”, “Слоник”, “Лопатка”
3	Казка “Колосок”. Дати оцінку вчинкам героям казки (подобається – не подобається; вчинив добре - погано).	Вправа “Гарячий чай” (дихати на воду у блюдечку)	Гра “Що змінюлося ?”	Гра “Вгадай, хто сказав”	Гра “Шнурки” – зав'язування вузликів нетрадиційним способом	Вправи: “Оскар”, “Лопатка”, “Голка”
4	Казка “Колосок”. Переказ, близько до тексту з опорою на сюжетну картину	Гра “Тихо - голосно”	Гра “Якої форми піріжка не вистає?”	Гра “Оркестр” (оплески, ляскання, притулювання)	Гра “Заміси тісто” (імітація роботи рук при замішування тіста)	Вправи: “Годинник”, “Гойдалка”
Листопад						
1	Казка “Солом'яний бичок”. Складання речень за малюнком	Гра “Тихо - голосно” (протягнути звук “а” а-а-а-А-А)	Гра “Мовчанка” (дитина повторює рухи дорослих)	Гра “Вгадай, хто сказав”	Гра “П'ять братів” (поперего з'єднання всіх пальців з великим)	Вправа “Смачне варення”

2	Казка "Солом'яний бичок". Розповідь про дику тварину за планом	Гра "Коліскова" (про співати звук "з" середньою силою голосу)	Гра "Хто пішов ?"	Гра "Піжмурки" (дитина відшукує "бичка" за звуком дзвіночка)	Гра "Чарівна торбинка" (розвиток тактильної пам'яті)	Вправа "Кладка" (викладання кладки за допомогою корків від пляшок)	Вправа "Гірка"
3	Казка "Солом'яний бичок". Розвиток діалогічного мовлення. Лялькові персонажі	Вправа "Кулька"	Гра "Впізнай за силуетом"	Гра "Пісесни, як я"	Гра "Чарівна торбинка" (розвиток тактильної пам'яті)	Вправа "Малює"	
4	Казка "Солом'яний бичок". Переказ	Гра "Листопад"	Гра "Що змінилось"	Гра "Слухай уважно"	Пальчикова гімнастика "Будинок", "Стіл", "Стілець" (виконання фігур пальцями)	Вправа "Впертий віслоук"	
Грудень							
1	Казка "Засць та Їжак". Розвиток монологічного мовлення. Вірш "Їжак"	Вправа "Зігрійся на морозі"	Вправа "Які птахи заховались на картинці ?"	Гра "Дятел" (дитина повторює різні ритми)	Вправа "Їжачок" (робота із прищипками)	Вправа "Футбол"	
2	Казка "Засць та Їжак". Розвиток діалогічного мовлення. Лялькові персонажі: Засць і Їжак, Засць і Ворона (ліги міняються ролями)	Вправа "Завірюха"	Гра "Що змінилось" (відновити послідовність першочергового розположення картоночок)	Гра "Хто сказав ?"	Робота з кубиками (скласти з частин ціле)	Вправа "Коник"	
3	Казка "Засць та Їжак". Складання загадок – описів	Гра "Хто найдовше проспівас"	Гра "Перевір"	Гра "Так само" (дитина плескає в долоні з такою силою, як звучить голос)	Робота з паличками. Вправа "Ялинка"	Вправа "Фіркання"	
4	Казка "Засць та Їжак". Пояснювальне мовлення. (Що ти робиш, якщо у тебе одне яблуко, а друзів багато...)	Гра "Гіхо – голосно"	Гра "Скільки кубиків" (дитина знаходить та рахує яблука)	Гра "Так чи ні"	Гра "Веселі зайчики" (виконання фігур пальцями)	Вправа "Гойдалка"	

Січень						
3	“Про сніговий колобок”	Вправа “Сніжинки летять”	Гра “Розфарбуй подібні колобки”	Гра “Хоровод” Гра “Лижники” (Робота із кришечками із під пляшок)	Вправа “Саночки”	
4	“Про сніговий колобок”. Переказ	Вправа “Завірюха”	Гра “Перевір”	Гра “Моя сніжка” (дитина слухає вірш та виконує рухи)	Вправа “Гармошка”	
Лютий						
1	Розвиток монологічного мовлення. Вірш “Ялинка”	Вправа “Сніжинки летять”	Гра “Відгадай за описом»	Гра “Дятел”	Вправа “Ялинка” (виконання фігур пальцями)	Вправа “Цукерочка”
2	Переказ логоказки “Ворона та рак”	Вправа “Зігрійся на морозі”	Гра “Хто заховався на картинці ?”	Гра “Хто сказав ?”	Вправа “Пташка”	Вправа “Індик”
3	Розвиток монологічного мовлення. Скоромовка “Рак”	Вправа “Чарівне дзеркало”	Гра “Лабіринт”	Вправа “Яке слово відрізняється від інших”	Викладання візерунків із ниток на рукавичці	Вправа “Фіркання”
4	“Весна в лісі”. Дати відповідь на запитання. Переказ	Вправа “Кулька”	Гра “Знайди відмінності”	Гра “Телефон”	Вправа “Дерево” (виконання фігур пальцями)	Вправа “Автомат”
Березень						
1	Казка “Котик і півник”. Розвиток монологічного мовлення. Вірш “Котик”	Вправа “Весна”	Гра “Збери букет”	Гра “Дятел”	Накладання фігур на шаблони	Вправа “Барaban - Г”
2	Казка “Котик і півник”. Розвиток діалогічного мовлення	Вправа “Гаряча кашка”	Гра “Знайди відмінності”	Гра “Молоток”	Гра “Веселі молоточки” (координація слів із руками)	Вправа “Барaban – П”
3-4	Казка “Котик і півник”. Переказ	Вправа “У лісі”	Гра “Відшукай подібні квіти”	Гра “Яке слово відрізняється від інших”	Робота з кольоровими смужками	Вправа “Гойдалка І-ІІ-ІІІ”

Квітень						
1	Казка "Лисиця та рак". Розповідь за сюжетним малюнком	Вправа "Свист"	Гра "З якого дерева листок"	Гра "Підкажи слово"	Виконання фігур пальцями. "Ягідка", "Голка", "Качалочка", "прищипка"	Вправа "Теплохід"
2	Казка "Лисиця і рак". Розвиток діалогічного мовлення у віршованій формі. Лялькові персонажі: Лисиця і Рак (діти міняються ролями)	Вправа "На галявині"	Гра "Кого не стало"	Гра "Хто сказав".	Робота з кубиками	Вправа "Язик переступає через зуби"
3	Казка "Лисиця та рак". Пояснювальне мовлення (Розкажи, як ти грався в цю гру)	Вправа "Покатай олівець"	Гра "Якого камінця не стало"	Долай пропущене слово	Робота з гудзиками	Вправа "Чиї зуби найчистіші"
4	Казка "Лисиця та рак". Переказ	Вправа "Закріпів чайник"	Гра "Що змінилося"	Гра "Добери картку"	Робота з прищипками	Вправа "Індик"
Травень						
1	Казка "Червона Шапочка". Розповідь за сюжетним малюнком	Вправа "Пірінка летить"	Гра "Які пташки захоувались на малюнку"	Гра "Хто сказав?"	Вправа "Відгадай казку" (виконання фігур пальцями: будинок, стіл, стілець, дзвінок, окуляри, вовк, кошак, піржіжок)	Вправа "Чашечка"
2-3	Казка "Червона Шапочка". Переказ	Вправа "Квітка"	Гра "Якої фігури не вистачає?"	Гра "Дятел"	Гра "Чарівний мішечок"	Вправа "Грибочок"
4	Обстеження мовлення дітей. Оформлення результатів обстеження.					

ОРІЄНТОВНИЙ ПЛАН “ЛОГОПЕДИЧНИХ П'ЯТИХВИЛИНОК” ДЛЯ ДІТЕЙ “ГРУПИ-РИЗИКУ” СТАРШОГО ВІКУ

		Розвиток					
Тиждень	Зв'язне мовлення	мовленнєвого дихання та сили голосу	Зорової пам'яті	Слухової пам'яті	Дрібної моторики	Артикуляційної моторики	
Вересень							
4							
Обстеження мовленнєвого розвитку дітей з використанням методу казкотерапії на матеріалі казки “Вінні - Пух”							
Жовтень							
1	Казка М. Коцюбинського “Десять робітників”. Розвиток монологічного мовлення. Вірш мовлення. Вірш “Пісенька пальців”	Вправа “Гаряча юшка”	Гра “Які гриби заховались на картині”	Гра “Хто сказав”	Вправа “Пісенька пальців” (виконання фігур пальцями)	Вправи “Хом'ячок”, “Ховрашок”	
2	Казка М. Коцюбинського “Про двох цапів”. Висловлювання своєї думки про події та героїв казки	Вправа “Листочки шелестять”	Гра “Які овочі заховались на картинці”	Вправа “Де звучить?” (визначити напрямок звуку дзвіночка)	Вправа “На городі цап” (відтворити рухи цапа)	Вправи: “Жабка”, “Слоник”, “Лопатка”	
3	Казка М. Коцюбинського “Дві кізочки”. Описова розповідь за зразком	Вправа “Буря в стакані”	Гра “Відшукай на картинці однакові речі”	Гра “Тихо – голосно”	Вправа “Коза” (виконання фігур пальцями)	Вправи: “Оскал”, “Лопатка”, “Голка”	
4	Казка М. Коцюбинського “Івасик та Тарасик”	Вправа “Здуй листочки”	Гра “Відшукай листочок”	Гра “Де звучить”	Вправа “Рибка” (викладання мозаїки)	Вправи: “Годинник”, “Тойдалка”	
Листопад							
1	Розвиток мелодики мовлення. Назвати предметну картинку відповідно до картки – знаку	Вправа “Листопад”	Гра “Що пропало”	Гра “Луна” (оплески в долоні в різному поєднанні)	Робота з кубиками (скласти з частин ціле – листочок)	Вправа “Смачне варення”	

2	Казка “Лисичка – сестричка і срий вовк”. Переказ казки	Вправа “Зажини м’яч у ворота”	Гра “Роби так, як покажу, а не так як скажу”	Гра “Будь уважним”	Вправи “Лисичка”, “Вовк” (виконання фігур пальцями)	Вправа “Грка”
3	Небиліди. Виправлення помилки у словах і реченнях	Вправа “Заспівай коліскову” (вправа на розвиток вміння керувати голосом)	Гра “Впізнай за силуетом”	Гра “Підкажи слово”	Нанизування намиста	Вправа “Маляр”
4	Переказ логоказки “Свина в гостях”	Вправа “Привітання” (промовити звуконаслідування на одному видиху)	Гра “Впізнай за силуетом”	Гра “Знайди помилку”	Розвиток дрібних м’язів (імітація рухів ліплення вареників та інше)	Вправа “Гойдалка”
Грудень						
1	Казка “Брати місяці”. Розвиток вміння висловлювати своє ставлення до подій та персонажів твору.	Вправа “Заспівай голосні” (вправа на розвиток сили голосу)	Гра “Що пропало”	Гра “Дятел”	Робота із шнурівками	Вправа “Футбол”
2	Розвиток діалогічного мовлення.	Проспівати голосні звуки на одному видиху	Гра “Знайди відмінності”	Гра “Хто промовив ?”	Робота з гудзиками	Вправа “Коник”
3	Казка “Як звірі зимували”	Привітання (промовити звуконаслідування на одному видиху)	Гра “Хто де ?”	Гра “Хто летить ?”	Робота з модифікованими кубиками	Вправа “Фіркання”
4	Казка “Як звірі зимували”	Вправа “Вігалай який звук я вимовляю”	Гра “Склади картинки дотримуючись такої ж послідовності”	Гра “Яке слово забувало”	Робота з модифікованими кубиками	Вправа “Гойдалка”

Січень						
3	Порівняння та опис предметів	Вправа “Здуй сніжинку”	Гра “Що змінилось ?”	Гра “Слухай уважно”	Вправа “Ялинка” (робота з паличками)	Вправи “Черепашка” “Саночки”
4	Розвиток монологічного мовлення. Вірш “Санчата”	Вправа “Завірюха”	Гра “Склади з частин”	Гра “Підкажи слово”	Вправа “Саночки” (робота з паличками)	Вправи “Гармошка” “Грибочок”
Лютий						
1	Переказ логозаки “Жадібна жаба”	Вправа “Привітання”	Гра “Джміль”	Гра “Жабка”	Робота з паличками. Викладання букви “ж”	Вправа “Чашечка”
2	Логоказка “Жадібна жаба”. Розвиток діалогічного мовлення. (Діалог Жаби і Жука, Жаби і Вужа)	Вправа “Привітання”	Гра “Хто живе на болоті”	Слухання музичного запису “Жаб’ячий хор”	Вправа “Жабка” (виконання вправи кистями)	Вправа “Смачне варення”
3	Розвиток вміння пояснювати. (Що ти робитимеш, якщо зустрінеш жабу, жука, вужа)	Вправа “Північний вітер, південний вітер”	Гра “Подивись та повтори”	Вправа: “Закінчи чистомовку”	Гра “Хто де живе?”	Вправа “Саночки”
4	Переказування тексту з прихованим змістом “Лев”	Вправа “Надуй кульку”	Гра “Подивись та повтори”	Гра “Визначіть на слух саме коротке слово”	Гра “Пухнастики” (робота з ниткою)	Вправа “Автомат”
Березень						
1	Казка “Лисиця та рак”. Розвиток мовлення у віршованій формі. Лисиця і рак. (діти міняються ролями)	Вправа “Весна”	Гра “Збори букет”	Гра “Дятел”	Накладання фігур на шаблони	Вправа “Барабан - Г”
2	Казка “Лисиця та рак”. Пояснювальне мовлення. (Що ти робитимеш, якщо зустрінеш рака)	Вправа “Свіст”	Гра “Впізнай за звуком”	Гра “Хто сказав ?”	Виконання фігур паличками. “Лисиця”, “Яглітка”, “Прищіпка”	Вправа «Барабан – І»

3-4	Переказ логозакази "Риже місто"	Вправа "Чайник закипів"	Гра "Якої фігури не вистачає ?"	Гра "Додай пропущене слово"	Робота з паличками. Вправа "Загорожа"	Вправа "Гойдалка І-ІІ-ІІІ"
Квієнь						
1	Казка "Лисичка і журавель". Дати оцінку вчинкам, героям казки (подобається, не подобається, вчинив добре - погано)	Вправа "Кулька"	Скласти розрізну картинку із 6 частин ("Лисиця")	Відшукати предмет у кімнаті реагуючи на оплески дітей (тихо - голосно)	Домалювати незакінчений малюнок	Вправа "Теплохід"
2	Казка "Лисичка і журавель". Розвиток діалогічного мовлення	Вправа "Кульбаба"	Відтворити орнамент з геометричних фігур.	Гра "Дятел". (дигна повторює різні ритми)	Вправа "Горіховий масаж"	Вправа "Язык переступає через зуби"
3	Розвиток монологічного мовлення. Скоромовка "Лиска лащить лисиня"	Вправа "Вітерець"	Гра "Впізнай за силуетом"	Гра "Яке слово відрізняється від інших"	Гра "Чарівна торбинка" (розвиток тактильної пам'яті)	Вправа "Чиї зуби найчистіші"
4	Казка "Кривенька качечка". Переказ казки	Вправа "На галявині"	Гра "Кого не стало ?"	Гра "Додай пропущене слово"	Робота з гудзиками	Вправа "Індик"
Травень						
1	Казка "Кривенька качечка". Висловлювання своєї думки про події та героїв казки	Вправа "Футбол"	Гра "Впізнай за силуетом"	Гра "Хто сказав ?"	Гра "Чарівний мішечок"	Вправа "Чашечка"
2-3	Казка "Кривенька качечка". Розповідь за сюжетними малюнками	Вправа "Лотогрон"	Гра "Мовчанка"	Гра "Добери картинку"	Робота з паличками. Вправи "Стіг", "Стілець"	Вправа "Піріжок"
4	Обстеження мовлення дітей. Оформлення результатів обстеження.					

ЛІТЕРАТУРА

1. Гайван Т.Я., Макарова С.М. Логопедична робота з дітьми (із загальним недорозвиненням мовлення III рівня). (Комплекс матеріалів логопедичних занять) – Х.: Веста: Видавництво "Ранок", 2008.
2. Поваляєва М.А. Справочник логопеда. – Ростов н/д: Феникс, 2006.
3. Лупінович С.М. Довідник учителя-логопеда.-Тернопіль: Мандрівець, 2008.
4. Под ред. Волковой Л.С. и Селиверстова В.И. Хрестоматия по логопедии (извлечения и тексты) В 2т.т. – М.: Гуманит.изд.центр Владос, 1997.
5. Под ред. Зинкевич-Евстигнеевой Т.Д. Тренинг по сказкотерапии.-Санкт-Петербург: Речь, 2002.
6. Попова Н.М., Харламов Е.В. Дыхательная гимнастика для детей в домашних условиях.-Москва – Ростов-на-Дону: издательский центр "Март", 2004.
7. Вознесенська О., Мова Л. Арт-терапія в роботі практичного психолога – Київ: вид-во "Шкільний світ", 2007.
8. Пінчук Ю.В. Риторика, культура та техніка мовлення вчителя-логопеда: Навчально-методичний посібник. – К., КНТ, 2007.
9. Журавльова А.Є., Фадієнко В.В. Домашня логопедія. — Х.: ВД "Школа", 2006.

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК